

ถอดบทเรียน สถาบันการศึกษาปลอดบุหรี่

ดำเนินโครงการโดย
มูลนิธิธรรมาวุธเพื่อการไม่สูบบุหรี่

ร่วมกับ

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง
วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ISBN 9786167230115

พิมพ์ครั้งที่ 1

พฤศจิกายน 2553

จำนวน 2,000 เล่ม

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประกิต วาทีสาธกกิจ

เลขาธิการมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

นางสาวแสงเดือน สุวรรณรัมย์

ผู้เรียบเรียง

นางสาวอภิญา ตันทวีวงศ์

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวกนกวรรณ ชมเชย

ศิลปกรรม

นางสาววันทนี มณีแดง

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

36/2 ซอยประดิพัทธ์ 10 ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท

กรุงเทพฯ 10400 โทร.0-2278-1828 โทร.0-2278-1830

<http://www.ashthailand.or.th>

<http://www.smokfreezone.or.th>

กิตติกรรมประกาศ

โครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ เป็นโครงการที่มุ่งเน้นในการรณรงค์ให้มหาวิทยาลัยเป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย และมีการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่แบบบูรณาการทั้งในและนอกหลักสูตร มีสถาบันการศึกษา 8 แห่ง ร่วมดำเนินโครงการนำร่องกับมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในปี พ.ศ. 2552

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ

ขอขอบคุณ ผู้บริหารสถาบันและผู้ประสานงานโครงการที่ร่วมดำเนินโครงการอย่างทุ่มเทเพื่อร่วมกันรณรงค์สร้างค่านิยมที่ไม่สูบบุหรี่ในสถานศึกษา ทำให้โครงการนี้สำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณ คุณอภิญา ตันทวีวงศ์ และทีมงานที่ช่วยร้อยเรียงเนื้อหาการถอดบทเรียนนี้

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

คำนำ

โครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่เป็นโครงการหนึ่งของมูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ซึ่งดำเนินงานโดยการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปฏิบัติตามกฎหมายจัดให้สถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ รวมทั้งสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ทั้งในและนอกหลักสูตร

โครงการนี้มีการดำเนินงานเป็นระยะเวลา 1 ปี ในปี พ.ศ.2552 มีสถาบันการศึกษาร่วมเป็นมหาวิทยาลัยนาร่อง 8 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร 6 แห่ง คือ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง และ วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก

มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทเรียนและการทำงานที่หลากหลายนี้ มีความสำคัญอย่างมากสำหรับสถาบันการศึกษาอื่นๆ สามารถนำไปปรับใช้ในการรณรงค์ให้มหาวิทยาลัยเป็นเขตปลอดบุหรี่

มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

สารบัญ

	หน้า
วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก	7
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต	17
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดชลบุรี	27
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดขอนแก่น	35
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดอุบลราชธานี	45
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดตรัง	53
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต	63
วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดสุพรรณบุรี	73

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

วิทยาลัยเทคโนโลยี ทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนนาภิเษก

จังหวัดนนทบุรี

วิทยาลัยเพื่อสุขภาพ... ต้องปลอดควันบุหรี่

“เราอยากพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ความรู้เรื่องบุหรี่
ทำเป็นวิชาเลือกให้เด็กในทุกหลักสูตรของวิทยาลัยได้เรียน”

ววิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก หรือ เรียกย่อๆ ว่า วทก. เป็นหนึ่งในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีนโยบายหลักในการส่งเสริมสุขภาพอันเป็นต้นทุนที่สำคัญในการก้าวเข้าร่วมโครงการวิทยาลัยปลอดบุหรี่ เมื่อต้นปี 2553 ที่ผ่านมา

อาจารย์อรุณี ยันตรปรกรณ์ วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ ผู้ประสานงานและดำเนินงานหลัก โครงการวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนภิเษก ปลอดบุหรี่ ได้เล่าให้ฟังถึงที่มาของการเข้าร่วมโครงการนี้ว่า

“ก่อนหน้านี้ ที่วิทยาลัยของเราทำเรื่องปลอดเหล้ามาก่อน โดยได้รับทุนจาก สสส. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) เราก็เห็นว่า บุหรี่ เป็นปัญหาที่ค่อนข้างรุนแรงและน่าสนใจ เพราะในวิทยาลัยเราก็มีเด็กที่สูบ รวมทั้งอาจารย์และเจ้าหน้าที่บางท่านด้วย อีกทั้งเราก็เป็นสถาบันการศึกษาทางด้านสาธารณสุข จึงคิดว่าน่าจะเป็นต้นแบบที่ดี”

“ต่อมา มีโอกาสได้เข้าไปคุยกับ อาจารย์มณฑา เก่งการพานิช ที่ ศจย. (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ) เมื่อประมาณปี 2552 ในครั้งนั้น เราคิดจะทำเป็นโครงการใหญ่ โดยเป็นลักษณะงานวิจัยเชิงพัฒนาใน 2 เรื่องด้วยกัน คือ สถาบันปลอดบุหรี่ และ การพัฒนาหลักสูตรบุหรี่ แต่ตอนนั้นเขียนโครงการขอทุนไม่ทัน ทาง ศจย. ปิดรับโครงการไปแล้ว พอดีกับที่ทาง ดร.ธัญรดี (ผู้รับผิดชอบโครงการ) ทราบจาก ดร.อุทัยวรรณ ที่วิทยาลัยการสาธารณสุข ชลบุรีว่า ทางมูลนิธิรัตนรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ มีโครงการนี้อยู่ เราก็เลยเข้าร่วมโครงการและได้รับงบประมาณสนับสนุนมาตั้งแต่ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ 2553”

• การตั้งคณะกรรมการและประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการแล้ว จึงได้วางแผนดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการ และการประเมินผลและนำรูปแบบไปใช้

ระยะเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมในเรื่องของคนทำงาน โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมา 2 ชุด ได้แก่

- **คณะกรรมการด้านบุหรี่และสุขภาพ** ประกอบด้วยอาจารย์ระดับแกนนำของวิทยาลัย จากทั้ง 4 หลักสูตร ได้แก่ เวชระเบียน โสตทัศนศึกษา ทางการแพทย์ การแพทย์แผนไทย และวิทยาศาสตร์การแพทย์ (พยาธิ) เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ทำหน้าที่ในเรื่องของการวางแผนและจัดทำนโยบาย
- **คณะกรรมการจัดกิจกรรมด้านบุหรี่และสุขภาพ** ประกอบด้วย อาจารย์เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และตัวแทนนักศึกษา ในนามสโมสรนักศึกษา จากทุกหลักสูตร ทำหน้าที่ในส่วนของกิจกรรม

รวมทั้งเตรียมความพร้อมในเรื่องของข้อมูล โดยการ **สำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของนักศึกษา อาจารย์และบุคลากรภายในวิทยาลัย**

ระยะดำเนินการ คณะทำงานได้ร่วมกันกำหนดนโยบาย วทก. ปลอดภัย นำเสนอผู้อำนวยการสถานศึกษา และได้เป็นนโยบาย 8 ข้อ ดังนี้

นโยบาย “วทก.ปลอดภัย” มีดังนี้

1. ให้ทุกพื้นที่ของวิทยาลัยเป็นเขตปลอดภัย ไม่มีพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่
2. ห้ามมิให้มีการจำหน่ายบุหรี่ในวิทยาลัย
3. ห้ามมิให้บุคลากรของวิทยาลัย ผู้มารับบริการและผู้มาติดต่อกับวิทยาลัยทุกคนสูบบุหรี่ในวิทยาลัยฯ หากฝ่าฝืนมีโทษปรับ 2,000 บาท
4. ให้บุคลากรของวิทยาลัยทุกคนลด ละ เลิก บุหรี่ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนทั่วไป
5. คณะกรรมการวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ ปลอดภัย และบุคลากรของวิทยาลัยทุกคนเฝ้าระวังห้ามมิให้มีการสูบบุหรี่ภายในวิทยาลัยทุกพื้นที่ หากพบเห็นผู้สูบบุหรี่ให้ดำเนินการตักเตือน
6. เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกบุคลากรใหม่ของวิทยาลัยฯ จะพิจารณาคัดเลือกผู้ไม่สูบบุหรี่ก่อนผู้สูบบุหรี่เป็นอันดับแรก
7. ให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย “เรื่องห้ามสูบบุหรี่ในวิทยาลัยฯ” ทุกวันเวลา 12.30-12.45 น.
8. ให้มีการดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์การไม่สูบบุหรี่กับกิจกรรมด้านต่างๆ

จากนั้นจึงได้ประกาศนโยบายให้รับรู้ทั่วกัน โดยเริ่มจากที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ที่ประชุมอาจารย์และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัย และวันปฐมมนิเทศนักศึกษาใหม่ โดยผู้อำนวยการเป็นผู้ประกาศนโยบายด้วยตัวเอง

“ในวันปฐมมนิเทศ นอกจากนักศึกษาแล้ว ก็จะมีผู้ปกครองมา แล้วเราก็ได้เชิญตัวแทนผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนรอบๆ วิทยาลัย และองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมฟังด้วย”

• การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย

ทางวิทยาลัยได้จัดทำป้ายประกาศนโยบายขนาดใหญ่ สีเหลืองสดสะดุดตา ติดไว้ถึง 3 จุด ได้แก่ บริเวณด้านหน้าวิทยาลัย อาคารส่วนกลาง และหน้าอาคารหอพักนักศึกษา รวมทั้งติดตั้งป้ายห้ามสูบบุหรี่ขนาดใหญ่ไว้หลายจุดด้วยกัน นอกจากนี้ก็ยังมี การติดสติ๊กเกอร์ และโปสเตอร์รณรงค์กระจายตามจุดต่างๆ ทั่วทุกพื้นที่วิทยาลัย อาทิ ห้องน้ำ ทางขึ้นตึก รถยนต์ของวิทยาลัย เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าไม่ว่าใครที่จะเข้ามาติดต่อกับทางวิทยาลัย จะต้องเห็นป้ายนี้ก่อนเป็นอันดับแรก

“ถ้าเป็นระดับผู้รับเหมาเราจะได้ให้นโยบายกับเขา บอกชัดเจน และเขาก็เห็นป้ายด้วย ฉะนั้นตอนกลางวันจะไม่มีสูบให้เห็น ในพื้นที่ แต่ปัญหาอยู่ที่คนงานในไซต์งานตอนกลางคืน ที่เป็นพม่า ซึ่งยังมีบ้างประปรายที่สูบ อันนี้ เราก็คงต้องดักเตือนเหมือนกัน ส่วนพวกที่มาติดต่อราชการหรือคนไข้ที่เข้ามารักษาศัลยกรรมแผนไทยจะไม่มีสูบ เพราะเขาเห็นป้ายก็รู้แล้ว”

ผู้อำนวยการ วทก. กับป้ายนโยบายวิทยาลัยปลอดบุหรี่

• การสนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรี่ยุติและสุขภาพ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วม

ในส่วนของกิจกรรมนอกหลักสูตรทางวิทยาลัยได้บูรณาการเรื่องบุหรี่ยุติเข้าไปในกิจกรรมการเรียนวิชาต่างๆ เช่น

• สื่อเสียงตามสาย

เสียงตามสายเป็นกิจกรรมรณรงค์ที่ถูกกำหนดไว้ในนโยบายชัดเจน ว่าจะต้องผนวกกิจกรรมรณรงค์นี้เข้าไป เป็นการบูรณาการเรื่องบุหรี่ยุติไปในหลักสูตรการเรียนการสอนของนักศึกษาด้วย

“เรามีเสียงตามสายในวิทยาลัยทุกวันอยู่แล้ว ก็เลยนำเรื่องบุหรีเข้ามา โดยให้นักศึกษาหลักสูตรแพทย์แผนไทย ซึ่งเขามีวิชาการให้ความรู้เรื่องสุขภาพ อยู่แล้วจัดทำเนื้อหา แล้วนักศึกษาหลักสูตรสัตตช ก็มีวิชาประชาสัมพันธ์ทาง การแพทย์ เด็กก็มาทำสื่อตรงนี้ เป็นการบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรการเรียน” ดร.ธัญรติกกล่าว

• จัดประกวดนิทรรศการบุหรีกับสุขภาพ

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมให้นักศึกษาทั้ง 4 หลักสูตร 2 ชั้นปี รวมทั้งหมด 8 กลุ่ม ได้จัดนิทรรศการ เรื่อง “บุหรีและสุขภาพ” โดยมีรางวัลเล็กๆ น้อยๆ ให้เป็น กำลังใจสำหรับกลุ่มที่มีแนวคิดและการนำเสนอที่น่าสนใจ รางวัลที่ 1 ให้ 500 บาท รางวัลที่ 2 และ 3 รางวัลละ 400 และ 300 บาท ตามลำดับ

• เสริมความรู้ บุหรีกับสุขภาพ ในชั่วโมงกิจกรรมนักศึกษา

ชั่วโมงกิจกรรมนักศึกษา ในทุกๆ บ่ายวันพฤหัสบดี เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ วิทยาลัยเลือกบูรณาการความรู้เรื่องบุหรีกับสุขภาพเข้าไป ในหลากหลายรูปแบบ อาทิ เจริญวิทยากรมาอบรม บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี วิถีลดละ เลิกบุหรี เป็นต้น โดยที่ผ่านมาได้เชิญทั้งแพทย์และเภสัชกรมาให้ความรู้ รวมแล้ว 2 ครั้งด้วยกัน

รวมกิจกรรมนักศึกษา

อีกทั้งยังมีการจัดการความรู้เรื่องบุหรี เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งอาจารย์อรุณีช่วยขยายความให้ฟังว่า

“เดิมที่ทางวิทยาลัยจะมีอาจารย์ที่ทำเรื่องการจัดการความรู้ เรื่องเมตาบอลิซึมซินโดรม อยู่ก่อนแล้ว จึงคิดว่า เรื่องบุหรีก็น่าจะนำมาจัดการความรู้ได้เหมือนกัน เราทำในลักษณะค้นหากรณีตัวอย่างที่ดีในการทำให้คนที่เคยสูบบุหรี่สามารถเลิกได้สำเร็จ นำเข้าสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เด็กฯ ได้ ตอนนี้นำมาทำในขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มอยู่ เพราะแต่ละคนมีวิธีการเลิกไม่เหมือนกัน บางคนหักดิบ บางคนเลิกแบบค่อยเป็นค่อยไป ก็มาเรียนรู้กันว่าอะไรที่เป็นปัจจัยให้พวกเขาเลิกได้ คนที่เป็นกรณีตัวอย่าง เราหามาจากชุมชนรอบๆ วิทยาลัย และนักศึกษาที่เคยสูบแล้วเลิกแล้ว เป็นต้น เพื่อในที่สุดเราก็จะได้แนวทางในการเลิกบุหรีที่หลากหลายออกมา”

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการพัฒนานักกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรีและสุขภาพ โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันและมีการจัดระบบเฝ้าระวังการสูบบุหรี และให้คำปรึกษาปัญหาการติดบุหรีโดยทีมอาสาสมัคร

“เราให้ทีมอาสาสมัครเฝ้าระวังการสูบบุหรีคอยดูให้ว่าพวกกันบุหรี หรือเห็นพฤติกรรมการสูบบุหรีตรงไหน เพราะเด็กพวกนี้อยู่หอพัก ตอนกลางวันเขาไม่สูบบุหรีให้เราเห็น ส่วนใหญ่สูบบุหรีตอนกลางคืน อาจารย์ที่หอพักดูได้ไม่ทั่วถึง เราก็ต้องมีอาสาสมัครคอยดูให้อีกทางหนึ่งด้วย โดยเราจะคุยกับเขาว่าเรามีระบบเฝ้าระวังนะ ถ้าเขาพบร่องรอยหรือว่าเห็นพฤติกรรมก็ให้มารายงาน” ดร.ธัญติกกล่าว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีระบบเฝ้าระวังโดยอาสาสมัคร แต่การจะได้รับการขอเท็จจริงนั้นก็เป็นไปได้ยากพอสมควร ดังที่อาจารย์อรุณี ตั้งข้อสังเกตว่า

“เนื่องจากนักศึกษาที่เป็นอาสาสมัครเฝ้าระวังเขาก็กลัวเหมือนกันว่าเพื่อนรู้แล้วเพื่อนจะโกรธ เหมือนกับเอาความลับเพื่อนมาเปิดเผย แม้ว่าเราจะได้ไม่ได้เปิดเผยว่าใครเป็นอาสาสมัครให้เรา แต่เด็กก็ยังกลัวเพื่อนรู้อยู่ ทำให้ความร่วมมือยังไม่เต็มร้อย รวมถึงเรื่องมาตรการที่ว่าฝ่าฝืนปรับ 2,000 บาท ตรงนี้เราก็กังทำได้ไม่เต็มที่ เพราะบางครั้งเราพบ ก็จะเป็นลักษณะตักเตือนกันเสียมากกว่า”

• การสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา

ในส่วนของ การสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของบุคลากรและนักศึกษาในวิทยาลัย ได้ดำเนินการควบคู่ไปกับกิจกรรมอื่นๆ โดยในช่วงต้น ซึ่งผลสำรวจที่ได้พบว่า มีผู้สูบบุหรี่น้อยมาก

“ในแบบสอบถามเราถามเขาว่า เคยสูบบุหรี่ไหม สาเหตุที่สูบบุหรี่คืออะไร สูบวันละเท่าไร คิดอยากเลิกไหม คิดว่าวิทยาลัยควรจัดสถานที่ให้สูบบุหรี่ไหม โดยการสุ่มสำรวจประชากรในช่วงแรกประมาณ 360 คน จากทั้งหมดประมาณ 700 กว่าคน ซึ่งมีทั้งอาจารย์และนักศึกษารวมกัน ผลออกมาพบว่า มีนักศึกษาสูบบุหรี่น้อยมากคือ ประมาณร้อยละ 8.33 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ในส่วนของอาจารย์พบไม่ถึงสิบคน เมื่อมาดูต่อว่า กลุ่มคนที่เคยสูบบุหรี่ ปัจจุบันเลิกสูบแล้วหรือยังสูบบุหรี่ พบว่า เลิกสูบไปแล้วร้อยละ 40 ส่วนที่ยังสูบบุหรี่ประมาณร้อยละ 60 และตอนนี้เราสำรวจเพิ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด ขณะนี้ (สิงหาคม 2553) ทำไปเกือบ 700 คนแล้ว”

• การจัดให้มีบริการแนะนำการเลิกสูบบุหรี่และระบบส่งต่อเพื่อรับบริการเลิกสูบบุหรี่

สำหรับการให้บริการแนะนำการเลิกสูบบุหรี่ แม้ว่าทางวิทยาลัยมีทีมอาจารย์ที่เคยไปอบรมเรื่องการให้คำปรึกษาจาก ศจย. และตั้งเป็นที่ปรึกษาไว้แล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่า การให้บริการจะยังไม่เป็นผลนัก เนื่องจากติดปัญหาที่ตัวนักศึกษาไม่กล้าเดินเข้ามาเนื่องจากกลัวถูกตักเตือนความประพฤติ

“เรามีระบบ แต่เด็กไม่กล้าเดินเข้ามา มีแต่อาจารย์มาคนเดียว ทั้งที่เราก็คู่กับนักศึกษาตลอดว่าการสูบบุหรี่ไม่ได้เป็นสิ่งผิดอะไร แต่อยากให้นำมาดูแลสุขภาพ และเราไม่ได้ตักเตือน และถ้าใครเลิกได้ เราเคยคิดกันว่าจะเชิดชูเกียรติให้ด้วย เช่น การให้รางวัลอย่างคนที่เคยสูบของหนึ่งแล้วลดได้ เพราะเห็นจากหลายที่เขากำทำได้สำเร็จ”

แม้การดำเนินงานที่ผ่านมาได้สร้างความพึงพอใจให้แก่คณะทำงาน ด้วยมีปัจจัยส่งเสริมหลายทาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผู้บริหารให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือดี และนักศึกษาส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับโครงการนี้ อันนี้เห็นได้จากการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา และเจ้าหน้าที่ที่มีต่อโครงการนี้ใน 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต (context-input-process-product) โดยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่พึงพอใจ

แต่อย่างไรก็ตาม พบว่ายังมีปัญหาอุปสรรคหลายด้านที่ต้องเร่งหาทางแก้ไขปรับปรุง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า จะทำอย่างไรให้เด็กกล้าเดินเข้ามา รับคำปรึกษาในการเลิกบุหรี่ จะทำอย่างไรให้ระบบเฝ้าระวังมีประสิทธิภาพมากกว่านี้ เป็นต้น

“ตรงนี้จะเป็นไปได้ไหม ถ้าเราอยากให้นักศึกษาเราไปอบรมเรื่องการเป็นแกนนำ จะได้มีทักษะและทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น”

สำหรับแผนการในอนาคต ที่ทางคณะทำงานอยากสานต่อ อาจารย์อรุณี บอกว่า

“เราอยากพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้ความรู้เรื่องบุหรี่ ทำเป็นวิชาเลือกให้เด็กในทุกหลักสูตรของวิทยาลัยได้เรียน รวมทั้งขยายช่องทางในการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของวิทยาลัยอยู่แล้ว แต่เราจะทำเป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับเรื่องบุหรี่และสุขภาพโดยตรง ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ นอกจากนี้ ยังมองถึงระบบโทรทัศน์ทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งทางวิทยาลัยเป็นแม่ข่ายอยู่ โดยทำรายการเกี่ยวกับสุขภาพอยู่แล้ว เราพยายามจะนำเรื่องบุหรี่เข้าไปเน้นให้มากขึ้นจากเดิมที่มีอยู่บ้างแล้ว”

“สุดท้ายคือ เราคิดว่า ถ้าสามารถนำโครงการวิทยาลัยปลอดบุหรี่ไปขยายผลต่อยังวิทยาลัยอื่น ๆ หรือโรงเรียนใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนอาชีวะต่าง ๆ ได้ด้วยก็น่าจะดี”

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ...ปลอดบุหรี่

กรุงเทพมหานคร

“วินัย” นำทางสร้างสรรค์พื้นที่

“บอกอย่างเดี๋ยวดังนี้ไม่เกิดจิตสำนึก ต้องมีการกำราบกัน สารพัดวิธี ทั้งชู้ ทั้งเข้ม ทั้งขอความร่วมมือ ทำจริงให้เด็กเห็น และไม่เลือกปฏิบัติ...”

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีนักศึกษาประมาณ 16,000 คน รวมคณาจารย์และบุคลากรต่างๆ อีก 1,000 กว่าคน นับได้ว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และไม่ง่ายนักในการดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่

• การตั้งคณะทำงานและประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

อย่างไรก็ตาม ด้วยความตระหนักในพิษภัยของบุหรี่ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษา ทางผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้มอบหมายให้ **แผนกวินัยและสวัสดิการนักศึกษา** ภายใต้สำนักกิจการนักศึกษา บรรจุเรื่องนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการกิจหลักของแผนกฯ และประกาศนโยบายเป็นเขตปลอดบุหรี่ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

นโยบายดังกล่าว มุ่งตอบสนองตามนโยบายของรัฐบาล ที่ประกาศใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 และประกาศของกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ โดยมีโครงการลด ละ เลิกบุหรี่ รองรับ และมหาวิทยาลัยให้งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้หลักการและเหตุผลที่ว่า

“ที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีการรณรงค์ให้นักเรียน นักศึกษาที่เป็นอนาคตของชาติได้เห็นถึงโทษของการสูบบุหรี่และการดื่มสุรา เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึง และลด ละ เลิก การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา โดยรณรงค์ให้ทุกคนใส่ใจกับสุขภาพของตนเอง รวมถึงผู้ที่อยู่ใกล้เคียง แต่แนวโน้มของผู้ที่สูบบุหรี่และดื่มสุรามีเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตสนับสนุนแนวทางของภาครัฐ จึงได้ประกาศเขตปลอดบุหรี่ขึ้นภายในมหาวิทยาลัย ตั้งแต่กันยายน 2547 และออกกฎหมายให้นักศึกษาดื่มสุราในชุดนักศึกษา หากพบเห็นถือว่ามีโทษทางวินัยนักศึกษา ปัจจุบันยังพบเห็นเสมอว่า นักศึกษาที่สูบบุหรี่ยังขาดจิตสำนึกในการป้องกันตัวเองจากโรคร้ายที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่หรืออุบัติเหตุที่เกิดจากการดื่มสุรา แผนกวินัยฯ จึงเห็นควรจัดโครงการ ลด ละ เลิกขึ้น เพื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึกที่ดีที่จะดูแลสุขภาพของตนเองและของผู้ที่อยู่ใกล้เคียงภายใต้ความรู้ที่ถูกต้องว่า บุหรี่มีโทษอย่างไร และสุราก่อให้เกิดผลเสียหายตามมาอย่างไร”

แต่ด้วยงบประมาณของมหาวิทยาลัยมีไม่มากนัก ผนวกกับภาระงานหลักที่ต้องทำควบคู่กันไปถึง 3 เรื่องด้วยกัน คือ การแต่งกายนักศึกษา การข้ามสะพานลอย และการสูบบุหรี่ จึงนำมาสู่การบูรณาการงานทั้ง 3 เข้าด้วยกัน โดยมีโครงการคูชีวิตคิดแก้ไข และวินัย หัวใจสู่ความสำเร็จ ที่มุ่งเน้นจิตสำนึกความรับผิดชอบในตนเองรองรับอีกชั้นหนึ่ง

เหล่านี้นับเป็นต้นทุนที่ทางมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตมีมาแต่เดิม และเมื่อได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่กับทางมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ในปี 2553 จึงเป็นเสมือนการเติมเต็มศักยภาพงานรณรงค์ภายในมหาวิทยาลัยให้เข้มข้นและชัดเจนขึ้นมากยิ่งขึ้น

• การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย

อาจารย์เรศ สุนทรชัย หัวหน้าแผนกวินัยและสวัสดิการนักศึกษา หัวหน้าโครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ ได้เล่าถึงกระบวนการทำงานหลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ว่า ได้มีการตั้งคณะทำงานขึ้นมา โดยให้เจ้าหน้าที่แผนกวินัยทั้งหมด ซึ่งมีประมาณ 6 คน เป็นคณะทำงาน โดยบูรณาการงานบุหรี่เข้าไปในงานที่รับผิดชอบอยู่เดิม จากนั้นได้มีการประชุมวางแผนประชาสัมพันธ์ภายในพื้นที่ร่วมกัน

“แม้ว่าคณะทำงานของเราจะเป็นผู้ชายเกือบหมดแต่โชคดีว่า ไม่มีใครที่สูบบุหรี่เลย ซึ่งสิ่งนี้นับเป็นจุดแข็งของเรา ทำให้การทำงานไปในทิศทางเดียวกัน และทางผู้ใหญ่ก็ไฟเขียวให้การสนับสนุนเต็มที่ มีเรื่องอะไรท่านก็จะนำเข้าที่ประชุมให้”

• ดิตป้าย ประกาศพื้นที่ปลอดบุหรี่

เดิมที่ทางมหาวิทยาลัยได้มีการติดป้ายเขตปลอดบุหรี่ ป้ายห้ามสูบบุหรี่ กระจายทั่วทุกจุดอยู่แล้ว แต่ป้ายนั้นเป็นป้ายชั่วคราวที่เสื่อมทรุดไปตามกาลเวลา จึงได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นป้ายถาวร และจัดทำป้ายมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่เป็นป้ายไวน์ลขนาดใหญ่ เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ รวมทั้งป้ายบริเวณสูบบุหรี่ด้วย

“การมีจุดสูบบุหรี่ อันนี้เราทำตามกฎหมายว่า เมื่อเราประกาศเป็นเขตปลอดบุหรี่แล้ว เราต้องมีที่รองรับ อย่างน้อยก็มีจุดให้เขาสูบเป็นจุด ซึ่งเราจะเลือกภาพที่น่ากลัวๆ สูบไปก็มองป้ายเหล่านี้ไปด้วย”

อย่างไรก็ตาม ในการติดป้ายต่างๆ ทางแผนกวินัยฯ ต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่ด้วยว่า สามารถติดจุดไหนได้บ้าง โดยเฉพาะป้ายที่มีขนาดใหญ่ เพื่อไม่ให้บังภูมิทัศน์ของทางมหาวิทยาลัย ซึ่งนับเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการทำงานเนื่องจากบางครั้งป้ายก็ไปอยู่ในตำแหน่งที่อาจเห็นไม่เด่นชัดนัก

• จัดโซนสูบบุหรี่...สูบเป็นที่เป็นทาง

จากเดิมทางมหาวิทยาลัยกำหนดไว้ 5 จุด ปัจจุบันลดเหลือ 4 จุด ได้แก่

1. บริเวณหลังอาคาร 2
2. บริเวณหลังอาคาร 12
3. บริเวณข้างโรงอาหารติดสนามฟุตบอล
4. บริเวณที่นั่งข้างอาคาร 8 ติดสตูดิโอ

ทั้งนี้ เนื่องจากมีปัญหาการร้องเรียน ทางวิทยาลัยจึงได้จัดทำป้ายขนาดใหญ่ชี้แจงเหตุผลที่ต้องขอคืนพื้นที่นี้ให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ โดยมีข้อความว่า

ขอความกรุณาผู้สูบบุหรี่บริเวณนี้

เนื่องจากควันบุหรี่ที่สูบ กระแสลมได้พัดไปยังบ้านผู้อยู่อาศัยบริเวณนี้เป็นอันตรายแก่เด็กและทารก จึงขอยกเลิกจุดสูบบุหรี่บริเวณนี้ โดยเด็ดขาด ฝ่าฝืนมีโทษตามกฎหมายและมีโทษทางวินัยนักศึกษา

ป้ายประกาศมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตเขตปลอดบุหรี่ ป้ายห้ามสูบบุหรี่ และป้ายกำหนดเขตสูบบุหรี่

• ยุทธวิธี...ปราชัยสิ่งหอมควัน

ด้วยความที่เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน ที่นักศึกษามีสิทธิประเมินการทำงานของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ได้ การจะดูแลให้นักศึกษาปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางแผนกวินัยฯ จึงต้องใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบ ทั้งเชิงบวกและลบ ควบคู่กันตามแต่สถานการณ์

“บางทีบอกอย่างเดียวเด็กไม่เกิดจิตสำนึก ต้องมีการกำราบกัน สารพัดวิธี ทั้งขู่ ทั้งเข้ม ทั้งขอความร่วมมือ ทำจริงให้เด็กเห็น และไม่เลือกปฏิบัติ อย่าง อาจารย์สูบผิดที่ผิดทางเราก็ดูเหมือนเหมือนกัน ทำให้เด็กเห็นแล้วเด็กจะเชื่อถือเรา เคยมีนะ ผมกำลังอบรมเด็กที่สูบบุหรี่ที่ผิดที่ผิดทาง เสี่ยงดังอยู่เลย หันไปเจอ อ้าว อาจารย์กำลังจะจุดสูบ เด็กก็มองว่าเราจะทำอย่างไร เราก็ต้องเข้าไปบอกว่า ขอโทษครับ อาจารย์ ตรงนี้เป็นพื้นที่ปลอดบุหรี่ครับ เขาก็ เหนอ... แล้วก็ดับบุหรี่ จากนั้นเราก็กลับไปอบรมเด็กต่อ”

“ถามว่าความชัดเจนในการทำงานของเราจะส่งผลต่อปัญหาความสัมพันธ์กับอาจารย์เพื่อนร่วมงานอื่นๆ ด้วยไหม อันนี้ไม่มี เพราะทุกคนเข้าใจ คือเรารู้ เราเคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน แม้แต่กับ รปภ. เราก็ดักเตือนเหมือนกัน เพราะบางคนมาใหม่ไม่รู้ไง เราก็ดูเหมือน คือเรียกง่ายๆ ว่าทุกคนโดนเหมือนกันหมด ถ้าฝ่าฝืนกฎ เพียงแต่วิธีลงโทษอาจจะแตกต่างกันไป”

“วิธีการลงโทษของเราจะแฝงไว้ด้วยเนื้อหา ไม่ได้โหดอะไร แต่จะดูว่าเขา กล้าที่จะปฏิบัติตามคำสั่งหรือไม่ และดูลักษณะเด็กด้วยว่า เขาพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยหรือเปล่า เด็กบางคนดีนะ แบบนี้แสดงว่าอาการหนัก ต้องใช้อีกวิธีหนึ่ง เรื่องแบบนี้คนที่อยู่แผนกวินัยนักศึกษาต้องเข้าใจจุดนี้ว่า ตั้งไปก็ไม่ได้ หย่อนไปก็ไม่ได้ ต้องใช้วิธีหลายๆ รูปแบบๆ เพราะเราดูแลเรื่องพฤติกรรมทุกเรื่องของเขา ไม่เฉพาะเรื่องบุหรี่เท่านั้น ยังมีเรื่องการแต่งตัว เหล้า ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท ฯลฯ ด้วย”

“ตัวอย่างเช่น ถ้าพบว่านักศึกษาฝ่าฝืนกฎระเบียบ สูบผิดที่ผิดทาง ก็จะมีบอกว่า เอามาเลย 2,000 เด็กบอก ไม่มีอาจารย์ เราบอก ไม่มีแล้วสูบทำไม ผิดที่ผิดทาง แล้วเราก็กัดเลยว่ามันไม่ใช่อะไร สอดแทรกความรู้เข้าไป ทำเสียงดัง หนักๆ ใส่ เด็กก็เซ็ด ต่อไปก็ไม่กล้าสูบ หรือบางทีไม่มี 2,000 บอก วิวัดพื้นที่ 30 ที่ แล้วทีหลังอย่าทำอีก คือ ใจเราอยากให้เขาเลิกบุหรี่ ไม่ได้เอาเป็นเอาตาย เพราะเรารู้ว่าการเลิกบุหรี่ต้องใช้เวลาจริงๆ จากนั้นเราก็กส่งเข้า “โครงการวินัย หัวใจสู่ความสำเร็จ” ทันที โครงการนี้ ทางแผนกวินัยเชิญวิทยากรจากข้างนอกมาให้ ความรู้ในการปลูกจิตสำนึกและความรับผิดชอบแก่นักศึกษา”

ทั้งนี้ ทางมหาวิทยาลัยจะมีบัตรรายงานตัวนักศึกษาให้ กรณีที่พบนักศึกษาฝ่าฝืนกฎระเบียบต่างๆ ของทางมหาวิทยาลัย โดยนักศึกษาต้องมารายงานตัวกับอาจารย์ที่คณะ ทั้งสิ้น 14 ครั้ง และ เข้าร่วมอบรมกับโครงการวินัย หัวใจสู่ความสำเร็จ 1 ครั้ง หากนักศึกษาไม่ปฏิบัติตาม ทางแผนกวินัยฯ จะดำเนินการระงับการใช้เลขทะเบียนนักศึกษาชั่วคราว ทำให้นักศึกษาคนนั้นไม่สามารถเข้าสอบได้ มาตรการนี้ถือว่าได้ผลดี เนื่องจากนักศึกษาไม่อยากยุ่งยาก และเสียเวลาเข้าพบอาจารย์หลายครั้ง

“ที่ผ่านมา เราได้เชิญวิทยากรมาอบรม และบรรยายให้เด็กฟังไปแล้ว 2 ครั้ง อบรมครั้งหนึ่งประมาณ 2 ชั่วโมง เด็กที่ฝ่าฝืนกฎเข้าอบรมรุ่นละประมาณ 60-70 คน จากที่ควรเข้าประมาณ 100 กว่าคน เพราะมีพวกที่เลี้ยงไม่เข้า แต่ถึงไม่เข้ารอบนี้ รอบหน้าก็ต้องเข้า เพราะเรามีมาตรการล็อกเลขทะเบียนนักศึกษาไว้ ถ้ามีงบประมาณเพียงพอ อย่างน้อยเราก็ได้เชิญวิทยากรดีๆ มา เพื่อให้เขาเห็นว่าการที่เขามาเรียน ระหว่างทาง ปัญหามันเยอะ แต่การจะไปสูเป้าหมายให้สำเร็จก็ต้องเรียนรู้ที่จะไปสู่ความสำเร็จด้วยวิธีใดบ้าง เราจะไม่พูดเรื่องที่ผ่านมา ความผิดพลาดต่างๆ เราไม่ได้ไปตอกย้ำซ้ำเติม แต่พูดถึงปัจจุบันและอนาคตว่าเขาจะก้าวไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้อย่างไร วิทยากรที่เชิญก็มีพระบ้าง ตำรวจบ้าง มาช่วยอบรมในภาพรวมเรื่องของการสร้างจิตสำนึก คุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบ การก้าวไปสู่ความสำเร็จต่างๆ”

• การสนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรี่ยุติและสุขภาพ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วม

เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยเพิ่งได้รับงบประมาณจากโครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ยุติ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2553 อันเป็นช่วงที่นักศึกษาสอบและปิดภาคเรียนฤดูร้อน การจัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด ทางคณะทำงานจึงได้เลือกณรังศรีในวันที่เปิดภาคเรียนซึ่งจะมีนักศึกษาน้องใหม่เข้า

ผู้ร่วมมหาวิทยาลัยเป็นวันแรก มีกิจกรรมเดินรณรงค์ที่มหาวิทยาลัย มีการจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ และมีน้ำยาอดบุหรี่มาแจก โดยประสานกับทางสถาบันธัญญารักษ์ และแกนนำนักศึกษาอาสาช่วยรณรงค์ลด ละ เลิก บุหรี่

“ถือว่าได้รับความสนใจพอสมควร และเวลาที่มหาวิทยาลัยมีจัดงานอะไรเราก็จะมีเอกสารแผ่นพับแจกให้ อย่างวันที่ 13-14 กันยายน 2553 เราก็มีจัดกิจกรรมรณรงค์บุหรี่กับสุขภาพบริเวณใต้ตึกวินัยฯ เพื่อสร้างความตื่นตัวให้นักศึกษาอีกครั้งก่อนที่เขาจะสอบกัน เพราะช่วงสอบเราไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ วันนั้นก็จะจะมีวิทยากรจากกรุงเทพฯ มาให้ความรู้ มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับบุหรี่”

ภาพกิจกรรมรณรงค์ลด ละ เลิกบุหรี่

• ขอความร่วมมือจากร้านค้ารอบ ๆ บริเวณมหาวิทยาลัย

หลังจากดำเนินโครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ไประยะหนึ่ง แม้จะพบว่านักศึกษาสูบบุหรี่เป็นที่เบ่งทางมากขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่พบคือ มีนักศึกษาบางส่วนที่ยื่นสูบบุหรี่หน้ามหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ซึ่งทางแผนกวินัยต้องคอยปรามนักศึกษาให้เข้าไปสูบบุหรี่ในบริเวณที่กำหนดไว้ และทำให้ทราบว่าร้านค้ารอบมหาวิทยาลัยบางร้านมีการแบ่งขายบุหรี่แก่นักศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายชัดเจน ทางมหาวิทยาลัยจึงได้ขอความร่วมมือไปยังร้านค้าเหล่านั้น ในการห้ามมิให้จำหน่ายบุหรี่แบ่งขายแก่นักศึกษา โดยใช้มาตรการทางกฎหมายมาเป็นเงื่อนไขให้ร้านค้าเหล่านั้นปฏิบัติตาม ประกอบกับที่ผ่านมาจากมหาวิทยาลัยได้

ทำโครงการ จัดระเบียบสังคมรอบบริเวณทลมหาวิทาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทาลัยกับสถานีตำรวจนครบาลทุ่งสองห้อง สถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรี สำนักงานเขตหลักสี่ และจังหวัดนนทบุรี ในการเฝ้าระวังเรื่องยาเสพติด การขายบริการ การทะเลาะวิวาท ดูแลความปลอดภัยต่าง ๆ หากมีปัญหาทางมหาวิทาลัยก็มีเครือข่ายเหล่านี้คอยช่วยเหลือในการปราบปรามอีกแรง

• การสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา

เมื่อให้ประเมินการดำเนินโครงการที่ผ่านมา อาจารย์นเรศยอมรับว่า การจะให้นักศึกษาเลิกสูบบุหรี่นั้นทำได้ยาก เพราะขึ้นอยู่กับความตั้งใจที่จะเลิกของตัวเอง แต่สิ่งที่ได้คือ การสร้างความตระหนักในพิษภัยของบุหรี่และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อคนที่ไม่ได้สูบบุหรี่มากขึ้น

“เราพบว่า เด็กสูบเป็นที่เป็นที่ทางมากขึ้น แต่ธรรมชาตินั้น เด็กใหม่เข้ามา ย่อมมีคนที่ไม่รู้ เราจึงยังต้องรณรงค์และทำต่อเนื่องทุกๆ ปี สิ่งสำคัญคือ จะทำอย่างไรให้เด็กชุดแรกได้ลดละเลิก ซึ่งต้องอาศัยบุคลากรบាយให้พวกเขาหันเข้าหากิจกรรมอื่นๆ มากขึ้น ไม่ใช่ว่านี่ทำอะไรไม่ออกก็หยิบบุหรี่ขึ้นมาสูบ แบบนี้มัน เป็นความเครียดโดยไม่รู้ตัว เคยมีนักศึกษาผู้หญิงสูบบุหรี่ เราก็ไปนั่งคุยด้วย บอกว่า หนูเป็นเพศแม่นะ สูบแล้วมันไม่ดีต่อสุขภาพอย่างไรบ้างรู้ไหม พบว่า เด็กไม่รู้หรือกว่ามันทำให้ร่างกายเขาเสื่อมทรุดอย่างไร แล้วอีกหน่อยมีลูก แม่สูบบุหรี่ ลูกปากแหว่งจุมูกโหว่ จะทำอย่างไรละ ไม่กลัวหรือ แล้วใครละจะเลือก ภรรยาที่สูบบุหรี่มาเป็นแม่ของลูก มีแต่พวกที่ไปเมาเหล้าเมายาใช้ชีวิตไร้สาระไปวันๆ แต่พอถึงเวลา มันก็ไม่เลือกเราหรอก อาจจะชอบ แต่ไม่เลือกเราไปแต่งงานด้วย เด็กไม่รู้ข้อมูลพวกนี้ ที่สูบเพราะเป็นค่านิยมมากกว่า สูบตามเพื่อนบ้าง สูบคลายเครียดบ้าง คิดว่าเท่าบ้าง อะไรบ้าง...”

“เมื่อเราจัดพื้นที่ให้เด็กกลุ่มเสี่ยงมาอยู่รวมกันแล้ว เราจะทำอย่างไรต่อไป ก็คิดกันว่าต้องให้ความรู้กันอย่างต่อเนื่อง ทำโครงการลด ละ เลิก ให้

อย่างน้อยเด็กที่สนใจอยากเข้าโครงการสมัครเข้ามา แล้วเราสนับสนุนช่วยเหลือประสานกับทางโรงพยาบาลวิทยุรักษ์ในการช่วยเด็ก เพราะเราทำได้แค่ให้เขาลด ละ ส่วนเด็กนั้นอยู่ที่ใจของเขาต้องเด็กเอง”

“นอกจากนี้ หากมูลนิธิฯ สนับสนุนงบประมาณต่อ สิ่งที่เราอยากทำคือสำรวจการสูบบุหรี่ของบุคลากรและนักศึกษาซึ่งอันนี้เรายังไม่ได้ทำ และเป็นเรื่องใหญ่เหมือนกัน เพราะเรามีนักศึกษาเป็นหมื่น อาจารย์อีกพันกว่าคน”

เมื่อถามถึง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา อาจารย์นเรศ ตอบว่า

“บุคลากรต้องมีความมุ่งมั่น ทำจริง และพร้อมจะฝ่าฟันปัญหาที่สำคัญเรามีมาตรการทางกฎหมายรองรับอยู่แล้ว ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุน และมีงบประมาณเพียงพอครับ”

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

วิทยาลัย การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี

บูรณาการความรู้ สู่การเป็นวิทยาลัยปลอดบุหรี่

“ประเด็นสำคัญคือ เราไม่ได้ไปกำหนดตายตัวว่าจะต้องทำเรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่ให้เด็กกับชุมชนเลือกเอง จากนั้นก็ค่อยสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเข้าไป”

จากการที่ **อาจารย์สาโรจน์ นาคจุ** นักวิชาการซึ่งอยู่ในแวดวงงานวิจัย และจัดการความรู้เรื่องการควบคุมยาสูบมานานหลายปี ก้าวเข้ามารับหน้าที่วิทยากรที่ ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี แน่นอนว่าเขาย่อมไม่ปล่อยให้โอกาสในการสร้างพื้นที่ปลอดควันบุหรี่ผ่านเลยไป หากยังเป็นผู้จุดประกายความคิดในการเข้าร่วมโครงการวิทยาลัยปลอดบุหรี่นี้ด้วย

• จุดประกายความคิด...วิทยาลัยปลอดบุหรี่

“ช่วงที่ผมมาทำงานที่วิทยาลัยเป็นจังหวะที่นักศึกษาชั้นปี 4 กำลังลงฝึกภาคสนามในชุมชนพอดี ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของคณะสาธารณสุขชุมชน ที่เรียกว่า PLD (Participatory Learning Development) ช่วงนั้นเด็กๆ กำลังวิเคราะห์ปัญหาสาธารณสุขของชุมชนกันอยู่ ผมเห็นเด็ก

บางกลุ่มพูดคุยกันเรื่องปัญหาโรคมะเร็ง โรคเบาหวาน ความดันฯ ต่างๆ ก็คิดว่า น่าจะนำความรู้เรื่องบุหรี่ยิ่งสู่ชุมชนได้บ้าง”

นอกจากนี้ ยังมองเห็นโอกาสในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 นำความรู้เรื่องบุหรี่ยิ่งเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน วิชาการ ฝึกปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นวิชาบังคับในภาคเรียนแรกมากขึ้นด้วย

“ตอนนั้นก็ลองคุยกับพี่แสง (คุณแสงเดือน สุวรรณรัตน์ ผู้จัดการมูลนิธิ รณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่) ดูว่าจะมีงบประมาณตรงไหนมาช่วยให้เด็กกลุ่มนี้ ทำงานได้มากขึ้นและก็ได้เลยเป็นที่มาของการทำโครงการนี้ขึ้นมา”

• การแต่งตั้งคณะกรรมการ

หลังจากที่นำเสนอโครงการและผู้อำนวยการวิทยาลัยเห็นชอบให้ดำเนิน โครงการวิทยาลัยปลอดบุหรี่ในพื้นที่แล้วก็ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ โครงการวิทยาลัยปลอดบุหรี่ ประจำปี 2553 ขึ้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2553 โดย ผู้อำนวยการ และรองฝ่ายวางแผน เป็นที่ปรึกษา และมีคณะกรรมการทั้งสิ้น 12 คน ประกอบด้วย ดร.อุทัยวรรณ เป็นประธานกรรมการ และวิทยากรจากภาค วิชาต่างๆ รวมทั้ง อาจารย์สาขาอื่นเป็นกรรมการและเลขานุการในครั้งนี้ด้วย

• การประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

คณะกรรมการได้วางแผนการทำงานและจัดทำนโยบายวิทยาลัยปลอดบุหรี่ ขึ้นมาทั้งสิ้น 5 ข้อด้วยกัน คือ

1. ให้ทุกพื้นที่ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดชลบุรี เป็นเขต ปลอดบุหรี่ และห้ามมิให้มีการจำหน่ายบุหรี่ในวิทยาลัยฯ
2. ให้อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรีทุกคน ลด ละ เลิกบุหรี่ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน ทั่วไป

3. อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรีทุกคน ใฝ่ระวังห้ามมิให้มีการสูบบุหรี่ภายในบริเวณ วิทยาลัยฯ ทุกพื้นที่ หากพบเห็นผู้สูบบุหรี่ให้ดำเนินการตักเตือนและให้ สูขศึกษาเบื้องต้น พร้อมทั้งอธิบายสาเหตุที่ห้ามมิให้มีการสูบบุหรี่ใน วิทยาลัยฯ
4. เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกบุคลากรของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดชลบุรี จะพิจารณาผู้ไม่สูบบุหรี่เป็นลำดับแรก
5. ให้ดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์ไม่สูบบุหรี่กับชุมชนในโอกาสต่างๆ

นโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ 100% ดังกล่าว ได้รับการประกาศอย่าง เป็นทางการแก่ อาจารย์ บุคลากร นักศึกษา และผู้ที่มาติดต่อกับทางวิทยาลัย รับทราบ พร้อมทั้งติดป้ายประกาศชัดเจน

“บังเอิญว่าวันที่ 31 พฤษภาคม 2553 เป็นวันงดสูบบุหรี่โลก ตรงกับวัน เปิดเทอม และเป็นวันสอบสัมภาษณ์พอดี เราจึงใช้โอกาสนี้ในการประกาศ นโยบายให้แก่ผู้ปกครองแล้วผู้ที่มาติดต่อกับทางวิทยาลัยได้รับทราบ แล้วรุ่นที่ ก็จะมีการรับน้องที่เข้าสู่รั้ววิทยาลัยวันแรก เราก็มีการแจกเอกสารแผ่นพับต่างๆ ในส่วนของผู้ปกครองเราก็มีแจ้งให้ทราบว่าวิทยาลัยเราเป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% แล้ว” อาจารย์สาโรจน์ กล่าว

• การจัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตาม กฎหมาย

นอกจากนี้ ยังได้จัดสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัยให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ ตามกฎหมาย

“เราจะทำป้ายใหญ่กว่ามาตรฐานหน่อย แล้วกำลังจะย้ายไปอยู่บริเวณ ชั้นสอง ในจุดที่นักศึกษาและผู้มาติดต่อสามารถเห็นได้ชัดเจนว่า ที่นี่เราเป็น วิทยาลัยปลอดบุหรี่ รวมถึงติดป้ายห้ามสูบบุหรี่ในหลายๆ จุด ไม่ว่าจะ เป็นบริเวณ

หน้าลิฟท์ทุกจุด บันไดทางขึ้นอาคาร เป็นต้น ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากทุกฝ่าย เนื่องจากเราพยายามให้นักศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนงานต่างๆ เขาก็จะเป็นคนไปติด โดยที่อาจารย์ก็จะคอยสนับสนุนอยู่ข้างหลัง เพราะเรามีทั้งฝ่ายกิจการนักศึกษาและฝ่ายบริหารที่ช่วยสนับสนุนตรงนี้อยู่ด้วย ดังนั้นจึงนำสติ๊กเกอร์ณรงค์มาติดทั้งหมด แม้กระทั่งหอพักนักศึกษา ห้องน้ำ ลานซักล้างต่างๆ ฯลฯ”

ภาพการจัดสภาพแวดล้อมปลอดบุหรี่ภายในวิทยาลัย

• การสนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรี่และสุขภาพ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วม

สำหรับการสนับสนุนกิจกรรมรณรงค์ในพื้นที่วิทยาลัย คณะทำงานได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในลักษณะของการบูรณาการเข้ากับเนื้อหาวิชา การฝึกปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้ฝึกปฏิบัติงานการส่งเสริมสุขภาพจริงๆ ใน 4 หัวข้อ ได้แก่

1. กลุ่มอบายมุข ซึ่งรวม บุหรี่ เหล้า ยาเสพติด และการพนันเข้าด้วยกัน
2. กลุ่มออกกำลังกาย
3. กลุ่มอาหารปลอดภัย
4. กลุ่มสิ่งแวดล้อมปลอดภัย

ในการนี้ นักศึกษาได้เริ่มแบ่งกลุ่มกันตั้งแต่ช่วงปี 3 ขึ้นปี 4 ที่ผ่านมานักศึกษากลุ่มอบายมุข ซึ่งมีเรื่องบุหรี่อยู่ในนั้น ได้ดำเนินการรณรงค์กันไปแล้ว โดยใช้พื้นที่วิทยาลัยเป็นประหนึ่งชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่พวกเขาจะ

ต้องลงฝึกภาคสนามในชุมชนจริงๆ เมื่อสู่ภาคเรียนที่สอง

“ตัวอย่างกิจกรรมที่เด็กกลุ่มอบายมุขทำ เช่น การเดินรณรงค์ให้ความรู้ เรื่องพิษภัยของบุหรี่ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม การทำป้ายคัทเอ๊าท์ การประกวด ร้องเพลง สร้างสรรค์สื่อต่างๆ ออกแบบโลโก้ คิดคำขวัญ ซึ่งครอบคลุม อบายมุข ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็น บุหรี่ เหล้า การพนัน ยาเสพติด และบูรณาการให้ความรู้ เรื่องบุหรี่เข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ของทางวิทยาลัย เช่น การเดินพาเหรดในงาน กีฬาสี”

กิจกรรมรณรงค์ภายในวิทยาลัย

นอกจากนี้ ยังได้ใช้กระบวนการประชาคม ซึ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จะมีการทำประชาคม เพื่อเป็นการฝึกและเตรียมความพร้อมก่อนที่เขาจะไปเรียนรู้กระบวนการประชาคมใหญ่ในหมู่บ้าน เมื่อเขาต้องลงสู่ภาคปฏิบัติจริงในชุมชนในภาคเรียนที่สองด้วย

“ประชาคมนี้จะดำเนินการโดยเด็กปี 4 กลุ่มอบายมุข ซึ่งรุ่นที่จะตั้งห้องฯ ทั้ง 3 ชั้นปีในหลักสูตรของเขาเองมาเป็นแนวร่วมจัดทำประชาคม เป็นการฝึกทดลองทำประชาคมย่อยในวิทยาลัยเราก่อนว่า เขามีวิธีบริหารจัดการเวทีอย่างไร อย่างเช่น ถ้านัดห้องแล้ว ห้องไม่มาจะทำอย่างไร ห้องมาแต่ห้องไม่พูดทำอย่างไร หรือห้องมาห้องพูดมาก พูดเบี่ยงประเด็นทำอย่างไร”

“อย่างเวลาทำประชาคมกัน ผมก็จะถามว่า ใครเป็นคนเชิญห้องมา ห้องมาแล้วให้ทำ

กิจกรรมประชาคมของ นักศึกษากลุ่มอบายมุข

กิจกรรมอะไร พยายามให้น้องระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอบายมุขในวิทยาลัย จากนั้นก็ช่วยกันหาแนวทางแก้ไข ซึ่งตรงนี้เป็นเหมือนเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาปี 4 ได้เรียนรู้ ทั้งเรื่องของการรณรงค์ การทำประชาคมก่อนลงพื้นที่จริงในชุมชน เพราะภาคเรียนที่สองเขาจะต้องไปอยู่ในชุมชนต่างอำเภอ ประมาณ 2 เดือนโดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า ฝึกปฏิบัติงานอนามัยชุมชนแบบเปิดเสรี ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ ม.มหิดล เป็นแนวทาง เรียกว่ากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือ PLD ซึ่งเป็นกระบวนการที่เด็กต้องเข้าสู่ชุมชน เริ่มตั้งแต่ศึกษาชุมชน หาข้อมูล ศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร เช่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สุขภาพ แล้วก็จัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ”

“ประเด็นสำคัญคือ เราไม่ได้ไปกำหนดตายตัวว่าจะต้องทำเรื่องนั้นเรื่องนี้ แต่ให้เด็กกับชุมชนเลือกเอง จากนั้นก็สอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเข้าไป เช่น ถ้าเป็นโครงการเกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อหรือโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันฯ หัวใจ ซึ่งบุหรี่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคเหล่านี้ เราก็จะให้นำนำความรู้ตรงนี้เข้าไปใส่ด้วย”

• การสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา

ด้านการสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของบุคลากรในวิทยาลัย อาจารย์สาโรจน์ บอกว่า ไม่พบมีบุคลากรสูบบุหรี่ เนื่องจากที่ตั้งของวิทยาลัยตั้งอยู่ในตัวเมือง ประกอบกับร้านค้าไม่มากนัก ที่สำคัญพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นบริเวณของโรงพยาบาลเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมายอยู่แล้ว แต่ยังมีคนขับรถอยู่หนึ่งคนที่พยายามจะสูบบุหรี่เหมือนกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพูดคุยกันต่อไป

“ที่เรายังไม่ได้คุยจริงจังเพราะหนึ่งเรายังไม่มีระบบส่งต่อหรือให้คำปรึกษาก็เลยยังไม่ได้คุยถึงความต้องการที่จะเลิกบุหรี่มากนัก”

อย่างไรก็ตาม อาจารย์สาโรจน์ ได้ประเมินการดำเนินโครงการที่ผ่านมาว่า

“เราคิดว่าเราประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการประมาณ ร้อยละ 70 ส่วนอีก ร้อยละ 30 ที่เหลือ เป็นเรื่องของปัญหาอุปสรรคต่างๆ สิ่งสำเร็จคือ เรามีการบูรณาการการมีส่วนร่วมของเด็กๆ ลงไปในชุมชน กระบวนการต่อไปคือ เราจะให้เด็กๆ ได้นำความรู้เรื่องบุหรือสิ่งชุมชนมากขึ้น ฝ่ายผู้บริหารและฝ่ายสนับสนุนต่างๆ ให้การสนับสนุนดีมาก”

ขณะที่ปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข คือ การทำงานที่ซ้ำซ้อนและไม่ประสานกันระหว่างหน่วยงานภายในวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการรณรงค์พื้นที่ปลอดบุหรือเหมือนกัน

“บังเอิญว่าหลักสูตรทันตแพทย์เขาก็ได้รับทุนส่วนหนึ่ง ผ่านมาทางเครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ แล้วเราก็ได้ด้วย แต่ขาดการประสานงาน ทำให้มีการจัดกิจกรรมซ้ำซ้อนกันบ้างในช่วงแรกๆ ตรงนี้เราก็มาคูยกันว่าเรายังขาดการประสานกันภายใน”

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คณะทำงานได้เรียนรู้จากการทำโครงการนี้มากที่สุดก็คือ การให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวิทยาลัยแห่งนี้ และสำหรับก้าวต่อไป คือ การบูรณาการความรู้เรื่องบุหรือสิ่งชุมชน ดังที่อาจารย์สาโรจน์ กล่าวในตอนท้ายว่า

“ส่วนหนึ่งชุมชนเขาทราบปัญหาแล้ว แต่จะทำอย่างไรให้ชุมชนมีความตระหนักในการดูแลสุขภาพรวมถึงพิษภัยของบุหรือมากขึ้น

รวมไปถึงการฝึกให้นักศึกษาได้เตรียมความพร้อมในการที่จะก้าวไปเป็นบัณฑิตและนักวิชาการต่อไป”

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

วิทยาลัย การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่น

ที่นี่ปลอดบุหรี่...ขอเป็นแบบอย่างที่ดี ของการดูแลสุขภาพชุมชน

“เราไม่ปล่อยนักศึกษา เพราะถือว่าต้องเป็นตัวอย่าง
ในชุมชนทุกด้าน ต้องสร้างกันตั้งแต่ภาพลักษณ์
การปฏิบัติตัว บุคลิกภาพ”

ภายในพื้นที่เล็กๆ ไม่ห่างจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น
มากนัก วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ตั้งเด่นเป็น
สง่าอยู่ภายในซอยชื่อถนนอนามัย

ด้านหน้ารั้วสถาบันวันนี้ไม่มีแผ่นป้ายรณรงค์เรื่องการไม่สูบบุหรี่ เนื่องจาก
บางกิจกรรมทำให้ต้องปลดป้ายนั้นออกและประดับทิวธงไว้แทน อย่างไรก็ตาม
ที่เสาปูนของป้ายจอดรถประจำทางด้านหน้าวิทยาลัยฯ ยังคงมีสติ๊กเกอร์ข้อความ
ปนสัญลักษณ์สีดำและแดงอยู่บนพื้นสีขาวว่า “ขอขอบคุณที่ไม่สูบบุหรี่ ฝ่าฝืน
โทษปรับ 2,000 บาท”

เช่นเดียวกัน เมื่อก้าวเท้าเข้าสู่ภายใน ก็แทบจะไม่เห็นป้ายงดสูบบุหรี่หรือ
เขตปลอดบุหรี่เลย นอกจากบางจุดที่โรงอาหารของวิทยาลัยเท่านั้น

ด้วยเหตุที่ว่า เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าทุกพื้นที่ภายในวิทยาลัยฯ แห่งนี้ปลอด
บุหรี่ยุโรปอร์เซนต์นั่นเอง

• การตั้งคณะกรรมการและประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

อาจารย์ทัศนภรณ์ กุลทลลักษมี วิทยาจารย์ชำนาญการพิเศษ และรองผู้อำนวยการ ฝ่ายกิจการนักศึกษา ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ให้สัมภาษณ์ว่า โครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ที่นำเข้ามาดำเนินการภายในวิทยาลัยฯ แห่งนี้ เพิ่งเริ่มต้นเมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 ซึ่งตรงกับช่วงเปิดภาคการศึกษาใหม่ โดยที่คณะกรรมการประกอบด้วยผู้บริหารทุกระดับรวมทั้งหัวหน้านักศึกษาทุกชั้นปีด้วย

“มี ผอ. รอง ผอ. หัวหน้าฝ่ายทุกฝ่ายทุกภาค กลุ่มคณะกรรมการก็คือ ฝ่ายกิจการนักศึกษา เพราะเราลงที่เด็ก เรา screen นักศึกษา เนื่องจากภาพรวมบุคลากรของเราไม่มีคนสูบลแล้วตอนนี้”

ย้อนหลังกลับไปในอดีต ต้องถือว่าเรื่องบุหรี่เป็นเรื่องที่วิทยาลัยฯ รมณรงค์ตลอดมา

“จริงๆ แล้วเราทำต่อเนื่องของเรามาอยู่แล้ว แต่มาเข้าระบบก็โครงการนี้ก่อนหน้าเราเคยทำโครงการสถานศึกษาปลอดบุหรี่มาครั้งหนึ่ง ประมาณปี 46-47 ทำทั้งนักศึกษาและบุคลากรร่วมกับศูนย์หัวใจสิริกิติ์ (โรงพยาบาลศรีนครินทร์ขอนแก่น) ก็ได้ผลอยู่ค่ะ”

อาจารย์ทัศนภรณ์ขยายความว่า สมัยนั้นกลุ่มที่สูบบุหรี่คือบุคลากรของวิทยาลัยฯ ที่ไม่ใช่อาจารย์ ซึ่งมีอยู่ 4 คน เธอจึงใช้วิธีการพูดคุยชี้ให้เห็นโทษภัยและผลเสียทางด้านเศรษฐกิจ พร้อมทั้งชักชวนให้เลิก

“เราใช้หลาย ๆ วิธี เรียกมาคุยด้วย เอาครอบครัวของเขามาประชุม ถ้าพ่อเลิกบุหรี่จะดีใจไหม เอาแรงเสริมจากครอบครัว เขาเองก็อยากทำอะไรที่หน่วยงานพอใจ อีกร้อยตอนนั้นผู้บังคับบัญชาก็เอาด้วย บอกเลิกเถอะคุณ เพื่อลูก วันหนึ่งคุณเผาเงินตั้งห้าสิบลบาทหะ คุณตัวเลขให้ดูเลย เผาเงินไปเท่าไร จะเผาต่ออีกไหม แล้วเราก็เอาเคสที่เป็นถุงลมโป่งพองมาฉายให้ดูในห้องประชุม ทั้งปิดบั้งชู้ แล้วก็ดี”

ที่ว่า “ได้ผล” ก็คือ สุตทำยบุคคลากรกลุ่มนั้นจึงเลิกบุหรืได้จนถึงปัจจุบัน อันเป็นการยืนยันเจตนาธรรมของสถาบันด้วยว่า ที่นี้ปลอดบุหรืแน่นอนทุกพื้นที่

**ประกาศวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น
เรื่อง กำหนดให้วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น
เป็นสถานศึกษาปลอดบุหรืตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพ
ของผู้ไม่สูบบุหรื พ.ศ.2535**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 (1) (2) และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรื พ.ศ.2535 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับ มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 41 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 19 พ.ศ.2553 ข้อ 2 กำหนดให้สถานศึกษา สถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นสถานที่ที่ได้รับความคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรื โดยกำหนดให้เป็นสถานที่ปลอดบุหรืทั้งหมด ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับ 2,000 บาท อนึ่ง ถ้านักศึกษาทำผิด ต้องดำเนินการตามระเบียบสถาบันพระบรมราชชนก ว่าด้วยการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด ข้อ 20 ความผิดทางวินัยระดับ 1 ด้วย

ดังนั้น จึงขอประกาศให้วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร ขอนแก่น เป็นสถานศึกษาปลอดบุหรืตั้งแต่นี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2553

นางศิริ วัฒนธีรวงศ์

ผู้อำนวยการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

ข้อความในล้อมกรอบนี้ คือข้อความเดียวกับที่ฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยฯ ได้ตีตประกาศไว้บริเวณด้านหน้าลิฟท์ในอาคารอำนวยการ เคียงคู่กับการประกาศเป็นสถานศึกษาปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้วยอักษรขนาดใหญ่ อ่านง่ายบนพื้นกระดาษสีอ่อน สองป้ายนี้จึงเป็นที่สะดุดตาของทุกคนที่ผ่านไปมา

การประกาศนโยบายด้วยลายลักษณ์อักษรเน้นเฉพาะจุดนี้จุดเดียว อาจารย์ที่ศนาภรณ์ให้เหตุผลว่า การติดป้ายห้ามสูบบุหรี่ไว้ตามจุดต่างๆ เช่นที่โรงพยาบาลหลายแห่งทำ เหมือนเป็นการชี้้นำมากกว่า

“เราติดไว้ที่ลิฟท์ โรงอาหาร แล้วก็ที่ศูนย์บริการสาธารณสุข”

เพราะสถานที่เหล่านี้เป็นที่รวมคน และมีคนผ่านเข้าออกบ่อยๆ เช่น ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ตั้งอยู่อีกฟากหนึ่งในรั้วเดียวกัน เพราะที่นั่นนอกจากจะมีห้องปฏิบัติการสำหรับนักศึกษาแล้วยังมีบริการทันตกรรมในเวลาราชการสำหรับประชาชนทั่วไปด้วย

นอกจากนี้ วิธีการชี้แจงนโยบายอย่างดีที่สุดแก่นักศึกษาก็คือ การให้โอวาทตอนเข้าก่อนเข้าเรียน

“ตอนเช้าเราให้เด็กเข้าแถวหน้าเสาธงด้วยค่ะ เพื่อการสื่อสารทางตรงได้อย่างรวดเร็ว เมื่อก่อนเราเคยเลิกไป แต่บางครั้งบางคนอาจจะไม่ได้ยิน เลยกลับมาทำใหม่”

นอกจากนั้น เรื่องของพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับบุหรี่และสุรา เช่น การเที่ยวกลางคืนในสถานเริงรมย์ ก็จะถูกเฝ้าระวังโดยระบบของวิทยาลัยฯ และยังเชิญผู้ประกอบการมารับทราบเพื่อทำทัณฑ์บนไว้ก่อนด้วย

“นักศึกษาปีหนึ่งพักในนี้ ปีสอง พักหอรอบๆ แถวนี้นี้ แต่ต้องไม่มีปัญหา มีเที่ยวกลางคืนบ้าง เราก็เรียกพ่อแม่มาทำทัณฑ์บน เหมือนปรามร่วมกันว่าบัดนี้ ลูกคุณเป็นอย่างนี้แล้วนะ เพราะมันสุ่มเสี่ยง ถ้าสัมผัสสูบ มันจะได้คืบเอาตอกเราต้องลือกลุย”

รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษากล่าวอีกว่า ยังมีสิ่งหนึ่งที่ไม่เคยปรากฏกับนักศึกษาของวิทยาลัยฯ ก็คือ เมาสูราแล้วขับขีวดทยาน ซึ่งเธอเชื่อว่า เพราะได้รับการปลูกฝังอย่างสม่ำเสมอจากสถาบันนั่นเอง

• การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย

ตามที่กล่าวข้างต้น เพื่อไม่ให้เป็นภาระชั้นนำ ภายในบริเวณอาคารหรือมูมหย่อนใจในวิทยาลัยฯ แห่งนี้จึงไม่มีป้ายห้ามสูบบุหรี่เลยสักป้ายเดียว แม้แต่จุดผ่านทางเข้าตรงป้อมยามที่มักพบเห็นบ่อยก็ไม่มี ดังนั้นไม่ต้องพูดถึงพื้นที่สำหรับการสูบบุหรี่

“เรื่องสถานที่เราไม่จัด เพราะเราอยากให้เป็นร้อยเปอร์เซ็นต์ค่ะ” อาจารย์ทัศนภรณ์ยืนยัน

เมื่อถามถึงยานพาหนะของหน่วยงานว่ามีการแสดงสัญลักษณ์รณรงค์หรือไม่ เธอบอกว่ามีเหมือนกัน แต่เลือกทำเป็นช่วงเวลา เพื่อกระตุ้นให้คนเห็นความสำคัญ

“พอซักแฉ่วลง เราก็เอาขึ้นมาใหม่ มิฉะนั้น เดี่ยวกลายเป็นความเคยชินการแบ่งพื้นที่ชายบุหรี่ หรือสูบบุหรี่ บางครั้งมันเป็นการชั้นนำ เราจึงไม่พูดถึง เราไม่ยุ่ง เราเตือนกันว่าเวลานี้วิทยาลัยเราปลอดบุหรี่ร้อยเปอร์เซ็นต์”

“ที่นี่มีคนเข้าออกเยอะ เพราะเราจัดอบรมพัฒนาบุคลากรในกระทรวงด้วยค่ะ เราจึงเข้มงวด คุณมาอบรมที่นี่ ปลอดบุหรี่ร้อยเปอร์เซ็นต์”

วิธีการเฝ้าระวังสังเกตการณ์และสื่อสารตรงๆ กับบุคคลภายนอกได้ถูกนำมาใช้กับกลุ่มคนงานที่เข้ามาทำงานก่อสร้างภายในด้วยตามโอกาส

“เราบอกกับหัวหน้าของเขาค่ะว่าที่นี่เป็นอย่างนี้ เพียงแต่เราบอก เขาก็ยินดีให้ความร่วมมือ เขากลัวว่าจะไม่ได้งาน”

• การสนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรีและสุขภาพ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วม

จากการที่บุคลากรภายในไม่มีกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพติดบุหรีอีกแล้ว ปัจจุบันวิทยาลัยฯ จึงมุ่งเน้นที่กลุ่มนักศึกษาโดยตรง เรียกว่าแจ้งให้ทราบตั้งแต่เริ่มรับเข้ามาเลยทีเดียว

“เราต้องการให้เด็กเป็นผู้นำด้านสุขภาพ เป็นแบบอย่างว่าสุขภาพดีต้องส่งเสริมการออกกำลังกาย ไม่ดื่มเหล้าสูบบุหรี นักศึกษาของเราต้องไปเป็นผู้นำชุมชนในเรื่องสุขภาพ นี่สำคัญ ถ้าบุคลากรสาธารณสุขยังสูบบุหรีอยู่ก็ถือว่าไม่เป็นตัวอย่างที่ดีเลย ปีหลังๆ เราเคร่งครัดกับเรื่องนี้ เด็กเราจึงไม่มีสูบ เพราะเขาเข้ามาเราบอกเลยว่า ใครที่ติดให้เลิกเลย ใครไม่เลิก คุณไม่จบแน่ เราเอาคุณจริงๆ” รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษากล่าว

“เราไม่ปล่อยนักศึกษา เพราะถือว่าต้องเป็นตัวอย่างในชุมชนทุกด้าน ต้องสร้างกันตั้งแต่ภาพลักษณ์ การปฏิบัติตัว บุคลิกภาพ”

ภาพนักศึกษาที่เห็นชัดเจนในวันนั้นคือ การสวมเครื่องแบบนักศึกษาที่เรียบร้อยทั้งชายหญิง ส่วนนักศึกษาหญิงที่ผมยาวก็รวบผมไว้ลักษณะเดียวกัน

ผู้เขียนมีโอกาสพูดคุยกับผู้นำนักศึกษาทั้งระดับชั้นปี และนายกสโมสรมหาวิทยาลัย ได้แก่ เสกสรร นาสมจิตร วีรุฒิ พุทธาอามาตย์ และ อานนท์ ดอนอ่อนบัว จากแผนกประกาศนียบัตรชั้นสูง หลักสูตรสาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 2 ซึ่งถือว่าเป็นแผนกที่เน้นเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคมากที่สุด และมีจำนวนนักศึกษาที่เรียนมากที่สุดด้วย

แม้เป็นเพียงเด็กหนุ่มวัย 20 ปี แต่ทุกคนก็มีวุฒิภาวะทางความคิดโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุหรี พวกเขาเห็นว่าเป็นพิษภัยสถานเดียว

“ตอนปฐมนิเทศก็ได้ทราบคร่าวว่าสถานศึกษาแห่งนี้ปลอดทั้งเหล้าบุหรี” เสกสรรเผย

“ถ้าพบว่าใครมีไว้ในครอบครองจะถูกลงโทษ” อานนท์เสริม

สามหนุ่มผู้นำนักศึกษา จากซ้ายไปขวาคือ เสกสรร-วีรุฒิ-อานนท์

ขณะที่วีรุฒิ นายกสโมสรณ์นักศึกษา แสดงความมั่นใจว่าสามารถนำความรู้เรื่องพิษภัยบุหรี่ป้ไปใช้ในการทำงานกับชุมชนได้ ยกตัวอย่างเมื่อเร็ว ๆ นี้ คือ พวกเขาไปออกชุมชนกันที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอบ้านแฮด (จังหวัดขอนแก่น) หนึ่งในหลายๆ กิจกรรมคือการสอบถามข้อมูลสุขภาพของคนในหมู่บ้าน

“ในแบบสอบถามมีเรื่องเหล้าและบุหรี่ป้ให้ชาวบ้านตอบ ถ้าบ้านหลังไหนมีคนสูบ เราก็แนะนำเรื่องโทษของมัน บอกให้เขาลด เลิก” เสกสรรเล่าก่อนที่วีรุฒิ จะเสริมว่า “เราแก้ไขในระดับหนึ่งคือแนะนำให้เขาลีกก่อน แต่ถ้าจะให้เลิกเลย คงลำบาก เพราะว่าสิ่งเหล้านี้มันเป็นเรื่องพฤติกรรม”

ในฐานะผู้นำนักศึกษาที่มีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานในโครงการฯ ทุกคนตอบตรงกันว่า ภายในรั้วสถาบันที่วิทยาลัยฯ แห่งนี้ พวกเขาไม่มีความหนักใจเรื่องบุหรี่ป้

“ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงครับที่นี่ มันเป็นสถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรด้านสุขภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชาวบ้าน ต้องเริ่มที่ตัวเราก่อนครับ” วีรุฒิกล่าว

เสกสรรที่มีเพื่อนกลุ่มเสี่ยงอยู่ในมหาวิทยาลัยประจำภูมิภาคอีสานแห่งหนึ่งเปิดเผยว่า เขามีส่วนช่วยเพื่อนบ้างเหมือนกัน

“ผมเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้มา ผมก็โทรไปบอกเพื่อนให้ส่งต่อ (forward) อี-เมลล์ ไปให้เพื่อนด้วยครับ”

ทุกคนเห็นตรงกันว่าการมีโครงการนี้เกิดขึ้นภายในสถาบันเท่ากับยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าตนเองได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโทษภัยของบุหรี่ป้มากยิ่งขึ้น เหตุผลหนึ่งคือได้มีโอกาสทำกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านบุหรี่ป้และสุราร่วมกันด้วย

“เมื่อมีเทศกาลเขาจะทำค่ะ เช่นรับน้องใหม่เขาจะทำทั้งเหล่าทั้งบุหรี่ปุหรี่ เราก็จะดูห่างๆ อันไหนควรเสริมก็เสริม ถ้าเราบอกลงไปว่า ให้ประกวดสื่อ น้องใหม่มาเขาก็ทำได้สวย เขามีเพลงมีอะไร ออกมาเต้นโชว์ในหอประชุมและออกไปข้างนอกด้วย” อาจารย์ทัศนภรณ์เพิ่มเติมข้อมูล

กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านบุหรี่ปุหรี่ของนักเรียนน้องใหม่

“เราพาเด็กไปรณรงค์ ไปให้สูขศึกษาข้างนอก ทำอยู่แล้วมันแยกกันไม่ออกเป็น loop ของเรา บอกว่าเรารู้แค่ตัวเราไม่พอ เราเป็นคนสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ ก็จะสอนให้เขาไปให้สูขศึกษา ที่ บขส. ที่ตลาด บึงแก่นนคร เขาก็เอาแผ่นพับ โบรชัวร์ไปแจก พี่ๆ เขาก็พาน้องทำ”

ดูเหมือนว่า การทำโครงการวิทยาลัยฯ ปลอดภัยสำหรับที่นี่ มีมุมมองที่ยาวไกลเกินกว่าสุขภาพของตัวนักศึกษาเท่านั้น เพราะการทำหน้าที่ในวิชาชีพ สาธารณสุขคือการดูแลชีวิตของผู้อื่นโดยตรงนั่นเอง

“ถ้าเขาจำได้ในห้องเรียน เขาสามารถนำไปสู่ผู้ป่วยได้ เดียวนี้ผู้ป่วยที่เข้ามาไม่ใช่ชาวบ้านที่ไม่รู้อะไร เขามีความรู้ สามารถฟังได้ อะไรคืออะไร

เราก็ต้องการให้เด็กๆ พวกนี้เป็นหัวหอก เป็นผู้นำจริงๆ คุณไม่สูบแต่คุณก็ให้ข้อมูลเขาได้”

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

วิทยาลัย การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดอุบลราชธานี

รวมพลังพร้อมใจ “วิทยาลัยปลอดบุหรี่ร้อยเปอร์เซ็นต์”

“เรารู้สึกว่าอาจารย์เขาก็โตแล้ว เราจะไปบังคับอะไรมากไม่ได้ เขาก็บอก ผมก็พยายามลดแล้วนะครับป้าเข้ามาในวิทยาลัยฯ ผมไม่สูบเลย อ้าว แล้วเวลาสูบที่บ้านเธอไม่กังวลถึงลูกเธอ”

อกสถาบันหนึ่งสำหรับการผลิตบุคลากรสาธารณสุขของไทยในภาคอีสาน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี (วสส.อบ.) ที่ก่อตั้งเป็นลำดับที่ 6 ในบรรดา 7 แห่งทั่วประเทศ ในวันนี้ ด้วยวิสัยทัศน์ของสถาบันที่เป็นสถานศึกษาด้านวิชาการ ผลิตบุคลากรสุขภาพที่ทันสมัย ผสมผสานภูมิปัญญาไทย ผู้อำนวยการวิทยาลัยฯ คือ **คุณภรต โทนแก้ว** และคณะอาจารย์ บุคลากรจำนวน 70 คน รวมทั้งนักศึกษาประมาณสี่ร้อยกว่าคน ประกาศตัวเองชัดเจนแล้วว่า ที่นี่เป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ 100 เปอร์เซ็นต์

• การตั้งคณะกรรมการและประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

ดร.กฤษณา วุฒิสินธ์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ ในฐานะหัวหน้า “โครงการ วสส.จังหวัดอุบลราชธานีปลอดบุหรี่” ชี้แจงถึงที่มาของโครงการนี้ว่า เกิดจากการที่ได้เห็นจำนวนผู้ป่วยอันเนื่องมาจากการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นมาก เครือข่าย วสส. จึงเห็นพ้องกันว่าควรร่วมกันรณรงค์

“แรงบันดาลใจเกิดจากการที่เห็นคนสูบบุหรี่แล้วเกิดเจ็บป่วยเป็นโรคติดตามมาจำนวนมากมาย ทรมาณ ในเครือข่ายวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร และวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก (สวสท.) นำโดย ดร.อุทัยวรรณ เจริญสุข วสส.จังหวัดชลบุรี และ ดร.ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ วสส.จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เป็นตัวแทนของเครือข่าย สวสท. เข้ามาเป็นสมาชิกของโครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ ได้รับทราบนโยบายจากเครือข่ายที่ประสงค์ให้วิทยาลัยในเครือข่าย ปลอดจากการบริโภคบุหรี่ จึงได้จัดทำโครงการร่วมกัน และให้ดำเนินการทุกวิทยาลัย”

คณะทำงานของวิทยาลัยฯ แห่งนี้ ประกอบด้วย ดร.กฤษณา วุฒิสินธ์ ในฐานะประธานโครงการ ร่วมด้วยอาจารย์จากกลุ่มงานกิจการนักศึกษา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการและกลุ่มงานบริการวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ประดิษฐ์ โคตรสังข์ หัวหน้ากลุ่มงานกิจการนักศึกษา, อาจารย์ศุทธิณี วิวัฒนกุล วิทยาจารย์ ชำนาญการ, อาจารย์รุ่งอรุณ กระมุทกาญจน์ รองผู้อำนวยการด้านบริหาร รวมทั้งคณะกรรมการสโมสรนักศึกษาทุกคนและนักศึกษาที่มีความสนใจ

ส่วนกระบวนการทำงาน มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการสโมสรนักศึกษาโดยมี ผอ.สถาบัน คุณภรต โทนแก้ว เข้าร่วมประชุม เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานและกิจกรรมต่างๆ โดยที่เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและดำเนินการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการย่อยภายในกลุ่มของนักศึกษา โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาและติดตามผลการดำเนินงานด้วย

สำหรับวัตถุประสงค์ในการทำโครงการนี้ นอกจากการประกาศให้วิทยาลัยฯ เป็นเขตปลอดบุหรี่แล้ว ยังต้องการให้บุคลากรและนักศึกษาตระหนักถึงอันตรายจากการสูบบุหรี่ และปลูกฝังค่านิยมในการไม่สูบบุหรี่แก่เยาวชน

นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสของการสำรวจสภาพการณ์การสูบบุหรี่ของ อาจารย์ บุคลากรและนักศึกษาของวิทยาลัยฯ ทั้งยังจะได้กำหนดนโยบายคัดสรรบุคลากรเข้าทำงานใหม่ที่มีความตระหนักถึงบุหรี่กับสุขภาพ โดยการพิจารณารับผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ก่อนผู้ที่สูบบุหรี่ ส่วนกรณีรับผู้ที่สูบบุหรี่เข้าเป็นบุคลากร ต้องมีการทำความเข้าใจว่าจะไม่สูบบุหรี่ในสถานศึกษา

ดร.กฤษณา มุ่งหวังว่าการดำเนินงานครั้งนี้จะเป็นการพัฒนาสถานศึกษาต้นแบบในการแก้ปัญหาบุหรี่และสุขภาพ รวมทั้งทำให้สถานศึกษาเป็นสื่อสัญลักษณ์ในการสร้างค่านิยมที่ไม่สูบบุหรี่ในสังคมไทยด้วย

วสส.จังหวัดอุบลราชธานี นำโดย คุณภรต โทณแก้ว ผู้อำนวยการ ได้ประกาศนโยบายให้วิทยาลัยฯ แห่งนี้เป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2553 โดยติดประกาศนโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษรบนบอร์ดในอาคารต่างๆ ได้แก่ บอร์ดหน้าห้องประชาสัมพันธ์ บอร์ดที่ตึกอำนวยการ บอร์ดหน้าห้องสมุด บอร์ดหน้าอาคารเรียนรวม บอร์ดหน้าโรงอาหาร บอร์ดในหอพักนักศึกษา และบอร์ดหน้าห้องพัสดุผู้เข้าอบรมของวิทยาลัยฯ

นอกจากนี้ยังได้แจ้งให้ผู้ปกครองและนักศึกษาใหม่ได้รับทราบในการประชุมต้อนรับนักศึกษาใหม่ว่า วสส.จังหวัดอุบลราชธานี เป็นวิทยาลัยปลอดบุหรี่ ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ปกครองที่ยังไม่เลิกสูบบุหรี่ พร้อมกันนั้น ดร.กฤษณายังได้ยกวางนโยบายเสนอผู้บริหารให้มีการประกาศนโยบายวสส.ปลอดบุหรี่ในวันเลี้ยงส่งรุ่นพี่ด้วย

• การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย

เรื่องสภาพแวดล้อม ที่นี้เน้นการทำป้ายข้อความประชาสัมพันธ์ เช่น ทำป้ายผ้าและป้ายไว้นิลจำนวน 5-8 ป้าย เพื่อรณรงค์ให้วิทยาลัยปลอดบุหรี่ เมื่อ

ทำแล้วก็ได้ตีประกาศไว้ที่หน้าวิทยาลัย และนำไปร่วมขบวนเดินรณรงค์วันงดสูบบุหรี่โลก (31 พฤษภาคม 2553) ในเขตเทศบาลอำเภอวารินชำราบ

กิจกรรมเดินรณรงค์ในเขตเทศบาลวารินชำราบ เนื่องในวันงดสูบบุหรี่โลก 31 พฤษภาคม 2553

คณะทำงานโครงการร่วมกิจกรรมแจกแผ่นพับและสติ๊กเกอร์ห้ามสูบบุหรี่ในงานดังกล่าว

มีการจัดทำป้าย "วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเขตปลอดบุหรี่" และติดสติ๊กเกอร์เขตปลอดบุหรี่กับสติ๊กเกอร์รณรงค์การไม่สูบบุหรี่ตามอาคารสำนักงาน รถยนต์ของวิทยาลัย และบริเวณอื่นๆ ของวิทยาลัย ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่

ส่วนสติ๊กเกอร์ที่เดิมตั้งใจว่าวิทยาลัยฯ จะทำขึ้นมาเพื่อใช้ในการรณรงค์นั้น (เรารัก วสส.วิทยาลัยปลอดบุหรี่) ดร.กฤษณาเล่าว่า เนื่องจากต้องนำเงินไปใช้ในกิจกรรมอื่น จึงยังไม่ได้ทำสติ๊กเกอร์ดังกล่าว

ดร.กฤษณาอธิบายต่อว่า เพื่อลดโอกาสสูบบุหรี่ของผู้ที่ยังสูบบุหรี่ หรือกำลังจะเลิกสูบบุหรี่ วิทยาลัยฯ จึงได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าในโรงอาหารและบริเวณด้านหน้าวิทยาลัยฯ ไม่ให้จำหน่ายบุหรี่เลย พร้อมทั้งติดตามตรวจสอบดูด้วยว่าปฏิบัติตามหรือไม่

ส่วนบุคคลภายนอกที่เข้ามาติดต่องาน คณะทำงานใช้วิธีแจ้งให้ทราบว่าจะต้องการสูบบุหรี่ไปสูบบุหรี่ที่ร้านที่ผ่านๆ มาเคยมีช่างซ่อมเครื่องปรับอากาศสูบบุหรี่ในขณะทำงานเพราะไม่เคยทราบมาก่อน คณะทำงานจึงได้แจ้งให้ทราบซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

• การสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา

ต่อมาคือกิจกรรมการสำรวจจำนวนผู้ที่ยังสูบบุหรี่ภายในสถาบันว่าประกอบด้วยกลุ่มใดบ้าง พบข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

อาจารย์ชายจำนวน 15 คน	สูบบุหรี่ 2 คน
เจ้าหน้าที่ชาย จำนวน 16 คน	สูบบุหรี่ 1 คน
อาจารย์หญิง จำนวน 26 คน และเจ้าหน้าที่หญิง 12 คน	} ไม่มีคนสูบบุหรี่เลย
นักศึกษาชาย จำนวน 106 คน	
ส่วนนักศึกษาหญิง	ไม่มีคนสูบบุหรี่เลย

ทั้งนี้ ผู้ที่ยังสูบบุหรี่ ได้ปฏิบัติตามกฏสถาบันคือ ไม่สูบบุหรี่ในวิทยาลัยฯ

ดร.กฤษณา อธิบายว่า สำหรับคนที่ยังเลิกบุหรี่ไม่ได้นั้น แม้ว่าวิทยาลัยฯ ไม่มีบริการแนะนำเลิกสูบบุหรี่ แต่ตัวเธอเองที่คอยทำหน้าที่เป็นผู้ติดตามและให้กำลังใจแก่คนกลุ่มนี้เสมอ

“มีแต่ให้คุยกัน บอกว่าพยายามลด ถ้าลดไม่ได้ หรือไม่ว่าจะบอกเลิกไม่ได้ ป้าจะพาไปอดบุหรี่ หรือไม่ก็ไปเอายามาให้ (จากโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ในตัวจังหวัด) อย่างอาจารย์ชายที่สูบน่ะ ภรรยาที่อยู่ห้องไออาร์ (หัวเราะ) แถมตัวเขาก็เป็นพยาบาลด้วย...ก็พูดคุยกัน ป้าเป็นห่วงสุขภาพนะ...เพราะว่าเราก็รู้ว่าเขาก็โตแล้ว เราจะไปบังคับอะไรมาไม่ได้ เขาก็บอก ผมก็พยายามลดแล้วนะครับป้า เข้ามาในวิทยาลัยฯ ผมไม่สูบเลย อ้าว แล้วเวลาสูที่บ้าน เธอไม่กังวลถึงลูกเธอ ผมก็สูบนอกบ้านครับ อ้าวแล้วทำไมเธอไม่เลิก”

“เรื่องการติดตาม คณะทำงานคนอื่นคงไม่ได้ติดตาม มีแต่พี่คนเดียวที่คอยดู เพราะคนอื่นเป็นทีมงานคอยทำกิจกรรมต่างๆ ที่ใหญ่ๆ และถ้าคนอื่นไปพูดก็ยิ่งดูเด็กๆ ต้องให้ผู้ใหญ่พูดหรือไม่ก็ให้ ผอ. พูดให้ เราคงไม่ไปบังคับเขา เขาก็พยายามอยู่นะ”

• การสนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรีและสุขภาพ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วม

เรื่องนี้เป็นนโยบายของวิทยาลัยฯ อยู่แล้วที่สนับสนุนนักศึกษาในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ เช่น รับประทานอาหารไม่สุรา โดยใช้งบประมาณร่วมกับกิจกรรมรับประทานอาหารไม่สุรา หรือการเดินทางวันงดสูบบุหรี่โลกเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ที่ผ่านมา

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมทดสอบสมรรถนะทางร่างกายของนักศึกษาโดยให้ทุกคนออกวิ่งเป็นระยะทาง 2.4 กิโลเมตร ที่ผ่านมาจัดไปแล้ว 3 ครั้ง และยังคงดำเนินการต่อไปให้มีความต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาเป็นตัวอย่างที่ดีด้านสุขภาพต่อไปด้วย กิจกรรมนี้นักศึกษาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งสองชั้นปี อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมายังไม่มีอาจารย์มาร่วมวิ่งด้วย เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ไม่สะดวก

บรรยากาศการวิ่งทดสอบสมรรถนะทางร่างกายของนักศึกษา

ต่อมาคือ การจัดแข่งกีฬาต้านภัยบุหรีในวิทยาลัยฯ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมรับประทานอาหารไม่สุรา บุหรี และสิ่งเสพติด โดยจัดซุ้มที่ดำเนินการเป็นซุ้มปลอดสิ่งเสพติด และให้นักศึกษาใหม่ลงลายมือชื่อในพันธสัญญา และตั้งปณิธานในการห่างไกลยาเสพติดทุกชนิด ได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาเป็นอย่างดี

กิจกรรมเด่นอีกเรื่องหนึ่งก็คือ จัดเดินรณรงค์การไม่สูบบุหรี่ในวันงดสูบบุหรี่โลกซึ่งเป็นช่วงที่น้องใหม่เข้ามาพอดี กิจกรรมนี้นักศึกษาทั้งสองชั้นปีได้ร่วมกันเดินถือป้ายรณรงค์และแจกแผ่นพับ โปสเตอร์ ที่ได้จากมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ให้แก่ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลวารินชำราบในช่วงเช้า

กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจจากประชาชนจำนวนมาก และนักศึกษาก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการประเมินผลโดยการซักถามคนที่ได้พบเห็น พบว่า

เป็นการดีที่มีการรณรงค์ต่อต้านบุหรี แม้จะเป็นเพียงวันเดียวก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นการสร้างความสนใจให้คนตระหนักต่อสุขภาพของตนเองมากขึ้น

“ประทับใจความร่วมมือร่วมใจของอาจารย์และนักศึกษาในวันเดินรณรงค์งดสูบบุหรีโลก แม้จะต้องตื่นนอนตั้งแต่ตีสี่ และต้องเดินทางเข้าไปในเทศบาลซึ่งอยู่ห่างจากวิทยาลัยประมาณ 15 กิโลเมตร โดยรถบัสของวิทยาลัยที่เก่ามาก ๆ จะต้องวิ่งไปกลับสองรอบและอัดแน่นเป็นปลากระป๋อง แต่ทุกคนก็อดทนและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประทับใจมากค่ะ” ดร.กฤษณา กล่าวอย่างอารมณ์ดี

ด้านปัญหาในการดำเนินงานซึ่งยังไม่สิ้นสุดโครงการฯ เธอกล่าวว่า พบน้อยมากส่วนใหญ่จะเป็นเวลาไม่เพียงพอในการดำเนินการ คาดว่าในโอกาสต่อไปต้องวางแผนให้มีเวลาในการดำเนินงานมากกว่าเดิม

เมื่อสรุปบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา ดร.กฤษณาเห็นว่า ความสำเร็จทั้งหลายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากความตระหนัก ความสนใจในสุขภาพ และความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งนักศึกษา อาจารย์ และผู้มารับบริการที่วิทยาลัยฯ ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ความยั่งยืนของโครงการฯ

“น่าจะยั่งยืน เพราะเห็นความตั้งใจของนักศึกษา อาจารย์ รวมถึงผู้บริหารให้ความสนใจจะทำงานนี้ต่อไป”

อีกบรรยากาศหนึ่งของกิจกรรมเดินรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรีในท้องตลาด

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

วิทยาลัย การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง

จังหวัดตรัง

รวมพลังบุกเบิก วิทยาลัยปลอดบุหรี่ที่ภาคใต้

“เราแบ่งกลุ่มย่อยนักศึกษาทั้งหมดในวิทยาลัย
ออกเป็น 10 กลุ่ม เพื่อให้นักศึกษาทุกคนทุกหลักสูตร
ทั้งสองชั้นปี ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโครงการฯ
โดยมีอาจารย์เป็นพี่เลี้ยง”

การดำเนินงาน “โครงการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัด
ตรัง ปลอดบุหรี่” ของ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดตรัง
นอกจากเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวง
ศึกษาธิการแล้ว ส่วนหนึ่งยังเกิดจากความตั้งใจของผู้บริหารและคณาจารย์ใน
วิทยาลัยฯ ที่ต้องการแก้ปัญหาการสูบบุหรี่ของนักศึกษาในวิทยาลัยฯ ด้วยการเดิน
ไปสู่ความเป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ตามเป้าหมายของโครงการฯ นี้จึงได้รับ “ไฟ
เขียว” จากผู้อำนวยการอย่างเต็มที่ และได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย

ตามเอกสารโครงการฯ กรอบเวลาในการดำเนินโครงการวิทยาลัยการ
สาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ปลอดบุหรี่ ระบุว่าเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม -
กันยายน 2553 แต่ในทางปฏิบัติจริงสามารถดำเนินงานได้เพียง 3 เดือน เนื่องจาก
ความล่าช้าของงบประมาณที่กว่าจะได้รับก็ย่างเข้าสู่เดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่

ประจวบกับทางวิทยาลัยฯ มีภาระงานต้องรับนักศึกษาใหม่ บุคลากรต้องดูแลเรื่องแผนการเรียนการสอน การดำเนินงานโครงการฯ จึงสามารถเริ่มต้นได้จริงในเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา และจะต้องปิดโครงการฯ ไม่เกินวันที่ 15 ตุลาคม 2553

ถึงแม้จะสะดุดปัญหาตั้งแต่เริ่มต้น แต่วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ได้มุ่งมั่นผลักดันกิจกรรมตามแผนงานโครงการฯ ให้ก้าวหน้าไปได้ในขั้นต้น และที่น่าสนใจคือการแบ่งกลุ่มกระจายงานให้นักศึกษาในวิทยาลัยฯ มีบทบาททำกิจกรรมกันทุกคน ซึ่งปัจจุบันนักศึกษากำลังอยู่ระหว่างการดำเนินกิจกรรม

• การตั้งคณะกรรมการและประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

ขั้นแรกของการดำเนินงาน ผู้อำนวยการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ได้มีคำสั่งออกมา 2 ฉบับ คือ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ปลอดบุหรี่ และคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนักศึกษาในการดำเนินงานโครงการวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ปลอดบุหรี่ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานครอบคลุมทั้งบุคลากรและนักศึกษา

คณะกรรมการบุคลากร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ คณะกรรมการผู้อำนวยการ ซึ่งมีผู้อำนวยการวิทยาลัยฯ เป็นประธาน และคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งแบ่งเป็น 5 คณะ รับผิดชอบงานแต่ละด้านตามกรอบการดำเนินงานโครงการฯ ได้แก่ คณะอนุกรรมการด้านนโยบาย คณะอนุกรรมการด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้วิทยาลัยเป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% คณะอนุกรรมการด้านการอบรม/การเรียนการสอน คณะอนุกรรมการด้านการส่งเสริมการเลิกสูบบุหรี่ในบุคลากรและนักศึกษาของวิทยาลัย และคณะอนุกรรมการด้านการขยายงานรณรงค์ลงสู่ชุมชน

บุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินการมาจากทุกฝ่ายในวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นวิทยากรฯ พยาบาลวิชาชีพ ทันตแพทย์ เภสัชกร แพทย์

แผนไทย เจ้าหน้าที่ธุรการ นักจัดการทั่วไป เจ้าหน้าที่โสตศึกษา เจ้าหน้าที่ห้องสมุด นักทรัพยากรบุคคล

คุณณัฐกฤตา ธีรพิชญกุล พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ในฐานะกรรมการและเลขานุการ กล่าวถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการว่า

“คณะกรรมการของเราครอบคลุมบุคลากรจากทุกฝ่าย โดยมีประธานกรรมการของแต่ละคณะ เช่น คณะอนุกรรมการด้านนโยบายมีรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารเป็นประธาน เป็นผู้ทำนโยบายออกมาและประกาศใช้”

หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ ได้แก่ อำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พิจารณาและร่วมแก้ไขปัญหาคูขี้เหล็ก ติดตามการดำเนินงานโครงการของคณะอนุกรรมการต่างๆ ตลอดจนสรุปและประเมินผลโครงการฯ

ส่วนหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการ แบ่งตามความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ดังนี้

คณะอนุกรรมการด้านนโยบาย มีหน้าที่ประกาศนโยบายสถานศึกษา ปลอดภัย และประชาสัมพันธ์ให้บุคลากร นักศึกษา และประชาชนผู้มาติดต่อรับทราบอย่างทั่วถึง ประกาศนโยบายไม่ให้มีการขายบุหรี่ในวิทยาลัยและบริเวณหน้าวิทยาลัย กำหนดนโยบายในการพิจารณารับผู้ไม่สูบบุหรี่เข้าเป็นบุคลากรของวิทยาลัยก่อนผู้สูบบุหรี่ ประชุมบุคลากร นักศึกษา เพื่อชี้แจงนโยบาย และทำความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานวิทยาลัยปลอดภัย

คณะอนุกรรมการด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้วิทยาลัยเป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% มีหน้าที่จัดทำป้าย “วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง เป็นเขตปลอดบุหรี่” ติดสติ๊กเกอร์เขตปลอดบุหรี่ และสติ๊กเกอร์รณรงค์การไม่สูบบุหรี่ ตามอาคารสำนักงาน ทั้งภายในและภายนอกอาคาร รวมทั้งรถยนต์ของวิทยาลัย จัดบอร์ดให้ความรู้และจัดเสียงตามสายให้ความรู้เรื่องบุหรี่และสุขภาพ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เรื่องบุหรี่และสุขภาพ

คณะกรรมการด้านการอบรม/การเรียนการสอน มีหน้าที่จัดอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ในการให้ความรู้และส่งเสริมการเลิกสูบบุหรี่ ให้กับบุคลากรและนักศึกษา หรือบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ต่างๆ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ

คณะกรรมการด้านการส่งเสริมการเลิกสูบบุหรี่ในบุคลากรและ นักศึกษาของวิทยาลัย มีหน้าที่สำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา จัดระบบการเฝ้าระวังการสูบบุหรี่ในบริเวณวิทยาลัย และติดตาม ประเมินผล จัดบริการ/ให้คำแนะนำปรึกษาในการช่วยเหลือผู้ที่ต้องการเลิกสูบ บุหรี่ตามความเหมาะสม

คณะกรรมการด้านการขยายงานรณรงค์ลงสู่ชุมชน มีหน้าที่ ขยายผลการรณรงค์ลงสู่ชุมชน โดยเน้นการรณรงค์เรื่องการจัดเขตปลอดบุหรี่ใน ที่สาธารณะกับองค์กรต่างๆ และมีกิจกรรมรณรงค์สร้างกระแสบ้านปลอดบุหรี่ ตามความเหมาะสม สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการรณรงค์ระหว่างวิทยาลัย และองค์กรชุมชนต่างๆ

ในส่วนของ**คณะกรรมการนักศึกษา** นักศึกษาที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็น คณะกรรมการมาจากแกนนำนักศึกษาในสโมสรนักศึกษาของวิทยาลัยฯ ซึ่งมีทั้ง แกนนำชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ครอบคลุมทุกหลักสูตร รวมทั้งสิ้น 20 คน (ชั้นปีละ 10 คน)

การประชุมคณะกรรมการนักศึกษา

หน้าที่ของคณะกรรมการนักศึกษา ได้แก่

1. ร่วมประชุม พิจารณา และเสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการดำเนินงานโครงการฯ
2. เข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำนักศึกษา
3. ติดตามประสานการดำเนินงานโครงการ ระหว่างอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาในการดำเนินงานโครงการฯ
4. ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษากลุ่มต่างๆ ในการดำเนินงานโครงการฯ
5. ติดตามการดำเนินงานโครงการของนักศึกษากลุ่มต่างๆ และรายงานผลให้อาจารย์ประจำกลุ่มทราบ
6. เป็นแกนนำนักศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ
7. ร่วมสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของนักศึกษา
8. ฝ้าระวังการสูบบุหรี่ของนักศึกษาในวิทยาลัยฯ
9. ให้คำแนะนำปรึกษาช่วยเหลือนักศึกษาที่สูบบุหรี่ให้เลิกสูบบุหรี่
10. จัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันที่ประสบความสำเร็จ
11. ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงานโครงการให้นักศึกษาทุกคนได้รับทราบ
12. งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

“นักศึกษาเขาต้องรับทราบหน้าที่หมดเลยว่าทำอะไรบ้าง มีรายละเอียดอยู่ในคำสั่งแต่งตั้ง นอกจากนี้ แกนนำนักศึกษาทั้ง 20 คน ส่วนหนึ่งยังทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มนักศึกษา เราแบ่งกลุ่มย่อยนักศึกษาทั้งหมดในวิทยาลัยออกเป็น 10 กลุ่ม เพื่อให้นักศึกษาทุกคนทุกหลักสูตรทั้งสองชั้นปีได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโครงการฯ โดยมีอาจารย์เป็นที่เลี้ยง” คุณณัฐฤกฤดา อธิบายการทำงานของส่วนนักศึกษา

ในด้านการประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ได้ประกาศนโยบายไม่ให้มีการขายบุหรี่ในวิทยาลัย และบริเวณหน้าวิทยาลัย กำหนดนโยบายในการพิจารณารับผู้ไม่สูบบุหรี่เข้าเป็น

บุคลากรของวิทยาลัยก่อนผู้สูบบุหรี่ และประชาสัมพันธ์ให้บุคลากร นักศึกษา และประชาชนผู้มาติดต่อรับทราบวิทยาลัยฯ เป็นสถานศึกษาปลอดบุหรี่ มีการติดประกาศนโยบายที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ รวมถึงการประชุมบุคลากรและนักศึกษา เพื่อชี้แจงนโยบายและทำความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานวิทยาลัยปลอดบุหรี่

คุณณัฐกฤตากล่าวถึงขั้นตอนการประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ว่า

“เมื่อฝ่ายบริหารทำนโยบายออกมา ผู้อำนวยการก็ประกาศนโยบายในการประชุมคณาจารย์ทั้งหมด จากนั้นใช้วิธีการทำหนังสือเวียน เพราะวันที่ประชุมอาจมากันไม่ครบ จึงต้องทำหนังสือแจ้งให้ทราบอีกครั้งหนึ่งด้วย แล้วจึงนำนโยบายนั้นไปติดประกาศที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ ถือว่ารับทราบกันถ้วนหน้า จะบอกว่าไม่รู้ไม่รู้ไม่ได้ แม้กระทั่ง รปภ. ก็ต้องรู้ ส่วนนักศึกษาทำการประกาศนโยบายในวันที่มีการเปิดอบรมโครงการ”

• การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย

หลังจากประกาศนโยบายแล้ว ทางวิทยาลัยฯ ได้ทำป้ายประชาสัมพันธ์จำนวน 3 ป้าย โดย 2 ป้ายติดที่รั้วหน้าวิทยาลัย ป้ายหนึ่งเป็นการประกาศว่าวิทยาลัยปลอดบุหรี่ อีกป้ายหนึ่งให้นักศึกษาเป็นพรีเซนเตอร์ว่า “ขอบคุณที่ไม่สูบบุหรี่” และป้ายที่ 3 เป็นป้าย “ห้ามสูบบุหรี่” ติดไว้ด้านในตรงทางแยกที่จะไปสู่อาคารต่างๆ

“ถ้าเข้าไปในวิทยาลัยฯ ทุกคนต้องผ่านจุดนี้ ดังนั้น ถ้าใครไม่เห็นป้ายด้านหน้าก็ต้องเห็นป้ายนี้” คุณณัฐกฤตากล่าวถึงการติดป้ายแผ่นที่ 3

นอกจากป้ายประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ภายในวิทยาลัยฯ ยังมีสติ๊กเกอร์เขตปลอดบุหรี่และสติ๊กเกอร์รณรงค์การไม่สูบบุหรี่ติดไว้ทุกตึกทุกห้อง ทั้งอาคารบริหาร อาคารเรียน หอพัก โรงอาหาร ห้องน้ำ ครอบคลุมไปถึงรถของวิทยาลัยฯ ทุกคัน

ที่สำคัญ หากใครเข้ามาในวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง จะไม่มีทางได้พบเขตสูบบุหรี่อย่างแน่นอน เพราะคณะทำงานโครงการฯ ถือว่าพื้นที่ทั้งหมดในวิทยาลัยฯ ห้ามสูบบุหรี่ 100%

ป้ายที่รั้ววิทยาลัยฯ

ป้ายในเขตวิทยาลัยฯ

สติ๊กเกอร์ "เขตปลอดบุหรี่"
ในอาคาร

• การสนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรี่และสุขภาพ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วม

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ได้สนับสนุนกิจกรรมนอกหลักสูตรเรื่องบุหรี่และสุขภาพ ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการคิดและดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัยฯ โดยแบ่งกลุ่มนักศึกษาทั้งหมดในวิทยาลัยฯ ออกเป็น 10 กลุ่ม ครอบคลุมทุกหลักสูตร ได้แก่

1. สาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 1 จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 33 คน รวม 66 คน
2. สาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 37 คน รวม 74 คน
3. ทันตสาธารณสุข ชั้นปีที่ 1 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 40 คน
4. ทันตสาธารณสุข ชั้นปีที่ 2 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 34 คน
5. เทคนิคเภสัชกรรม ชั้นปีที่ 1 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 34 คน
6. เทคนิคเภสัชกรรม ชั้นปีที่ 2 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 38 คน
7. เวชกิจฉุกเฉิน ชั้นปีที่ 1 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 40 คน
8. เวชกิจฉุกเฉิน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 52 คน

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่ทุกชั้นเรียนในทุกหลักสูตรจะต้องทำผลงานออกมา ได้แก่

1. ทுகหลักสูตร ชั้นปีที่ 1 ทั้ง 4 ชั้นเรียน

- จัดทำนวัตกรรมเกี่ยวกับบุหรีและสุขภาพ ชั้นเรียนละ 1 ชิ้น (รวม 4 ชิ้น)

2. ทுகหลักสูตร ชั้นปีที่ 2 ทั้ง 4 ชั้นเรียน

- จัดทำนวัตกรรมเกี่ยวกับบุหรีและสุขภาพ ชั้นเรียนละ 1 ชิ้น (รวม 4 ชิ้น)

“1 ชั้นปีมี 4 หลักสูตร รวม 2 ชั้นปีเป็น 8 หลักสูตร แต่หลักสูตร สาธารณสุขมีเยอะ จึงแบ่งเป็น 2 กลุ่ม รวมเป็น 10 กลุ่ม ส่วนการทำนวัตกรรมเกี่ยวกับบุหรีและสุขภาพเราบังคับว่าต้องทำทุกหลักสูตร หลักสูตรละ 1 ชิ้น รวมเป็น 8 ชิ้น โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา แต่ปัจจุบันยังไม่เกิดนวัตกรรมดังกล่าว”
คุณณัฐฤทธาอธิบาย

นักศึกษาทั้ง 10 กลุ่ม แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในวิทยาลัย และภายนอกวิทยาลัย ที่ร่วมกับชุมชนต่างๆ

แกนนำ 20 คนที่เป็นคณะกรรมการนักศึกษา ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มกลุ่มละ 1 คน (รวม 10 คน) และเป็นหัวหน้ากลุ่มนวัตกรรมชั้นปีละ 2 คน ส่วนที่เหลืออีก 8 คน ทำหน้าที่อื่นๆ ได้แก่ ประธานคณะกรรมการนักศึกษาชั้นปีที่ 1, ประธานคณะกรรมการนักศึกษาชั้นปีที่ 2, การประชาสัมพันธ์, การสำรวจจัดรายการสูบบุหรีของนักศึกษา และการให้คำแนะนำปรึกษานักศึกษาผู้ที่ต้องการเลิกบุหรี

กิจกรรมภายในวิทยาลัย มีทั้งการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ให้ความรู้ เช่น จัดทำบทวิทยุ เสียงตามสาย จัดบอร์ด รวมถึงการจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้เรื่องบุหรีและสุขภาพ” ที่มีทั้งพื้นที่มุมความรู้และข่าวสารเรื่องบุหรีและสุขภาพ และพื้นที่สำหรับให้คำแนะนำปรึกษา รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวมตำรา คู่มือ เอกสาร และสื่อความรู้ด้านบุหรีและสุขภาพ

ส่วนกิจกรรมภายนอกวิทยาลัยฯ เช่น จัดทำสื่อรณรงค์ จัดกิจกรรมรณรงค์ วัดปลอดบุหรี่ บ้านปลอดบุหรี่ โรงเรียนปลอดบุหรี่ สำนักงานปลอดบุหรี่ (ร่วมกับ อบต.ควนธานี)

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวยังอยู่ระหว่างการดำเนินการ ปัจจุบันจึงไม่ปรากฏผลลัพธ์ออกมาชัดเจน

คุณณัฐฤกษ์กล่าวถึงปัญหาที่พบในกิจกรรมส่วนนี้ว่า

“กิจกรรมโครงการฯ ที่ให้นักศึกษาทำไม่มีคะแนนให้เพราะเราบูรณาการเข้าสู่วิชาเรียนไม่ทัน นักศึกษาจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะทำ จึงต้องชี้แจงกับนักศึกษาว่าถ้านักศึกษาไม่ทำถือว่าไม่ปฏิบัติตามระเบียบของวิทยาลัย ไม่สนองนโยบาย มีผลในทางวินัย เพราะเรื่องนี้ได้ประกาศเป็นนโยบายแล้ว ตอนนี้อยู่ระหว่างการติดตามผลกิจกรรม”

นอกจากการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้นักศึกษารับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในวิทยาลัยฯ และภายนอกวิทยาลัยฯ แล้ว ยังมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่อง “บุหรี่และสุขภาพ” แก่ นักศึกษาทุกคนในทุกชั้นปี/ทุกหลักสูตร ในวันพุธ เวลา 13.00 - 16.30 น. โดยกำหนดไว้ 20 ชั่วโมง ปัจจุบันดำเนินการไปแล้ว 14 ชั่วโมง (4 สัปดาห์)

“ในกรอบโครงการฯ บอกว่าให้ใช้วิธีบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน แต่ตอนที่ทำนั้นกำลังจะเปิดภาคเรียน เราดำเนินการไม่ทันจึงปรับเป็นการอบรม โดยนำเนื้อหาจากคู่มือโรงเรียนปลอดบุหรี่มาทำเป็นคล้ายๆ หลักสูตร แต่ยังไม่ถึงกับเป็นหลักสูตร ใช้เวลา 20 ชั่วโมง แบ่งเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนร่วมกันทั้งสองชั้นปี ในช่วงบ่ายวันพุธซึ่งเป็นชั่วโมงกิจกรรม นักศึกษาจะว่างจากการเรียนทั้งสองชั้นปี ตอนนี้อยู่ไปแล้ว 14 ชั่วโมง 4 สัปดาห์ พอถึงสัปดาห์ที่ 5 จะให้นักศึกษาทั้ง 10 กลุ่ม ที่ได้รับมอบหมายให้ไปทำกิจกรรมในแต่ละด้านได้นำเสนองานของตนเองในชั้นเรียนว่าไปทำอะไรมาบ้าง” คุณณัฐฤกษ์กล่าวในตอนท้าย

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์วิจัย

จังหวัดปทุมธานี

กระชับวงล้อมอิสรภาพ สู่ความรับผิดชอบต่อสังคม

“ในช่วงแรกขอทำงานที่ศูนย์รังสิตให้
ประสบความสำเร็จก่อน จึงค่อยกระจายออกไป
อย่างน้อย 5 ปี มันจะกระจายออกไปได้ และแน่นอน
เราต้องไม่หยุดทำ...”

หากเอ่ยนามมหาวิทยาลัยระดับชั้นนำของประเทศต้องมีชื่อ **มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์** ติดอยู่ในลำดับต้นๆ เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่
เป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 ด้วยแรกก่อตั้ง
ใช้ชื่อว่า มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง และถือเป็นมหาวิทยาลัยที่
มีประวัติศาสตร์ผูกพันกับพัฒนาการทางการเมืองของไทยมาโดยตลอด ปัจจุบัน
มหาวิทยาลัยมีวิทยาเขตทั้งสิ้น 4 แห่ง คือ ท่าพระจันทร์, รังสิต, พัทยา และ
ลำปาง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต ภายใต้มหาวิทยาลัยตั้งของโรงพยาบาล
ธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ และยังมีคณะทางสาธารณสุขถึง 5 คณะด้วยกัน
คือ แพทยศาสตร์ สหเวชศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ และ
สาธารณสุขศาสตร์ นอกจากนี้ศูนย์รังสิต ยังเปิดการเรียนการสอนในสาขาอื่นๆ

และเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอนสำหรับหลักสูตรภาคปกติทุกกลุ่มวิชา รวมทั้งหลักสูตรบัณฑิตศึกษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพ รวมไปถึงสถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร ด้วยเนื้อที่ถึง 2,744 ไร่

• การตั้งคณะกรรมการและประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

ด้วยการรณรงค์สู่การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ในโครงการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปลอดบุหรี่ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ประชาคมธรรมศาสตร์ได้รับรู้ถึงอันตรายจากบุหรี่

ดร.นิรวรรณ แสนโพธิ์ จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ ผู้รับผิดชอบโครงการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปลอดบุหรี่ กล่าวว่า ธรรมศาสตร์เป็นอีกหนึ่งสถาบันที่เล็งเห็นถึงพิษภัยของการสูบบุหรี่ ซึ่งไม่เพียงแต่จะอันตรายต่อผู้สูบเท่านั้น เพราะผลกระทบต่อไปยังคนรอบๆ ข้าง อีกมากมาย จึงทำให้เกิดนโยบายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปลอดบุหรี่ ขึ้นมา เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนและสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาคมธรรมศาสตร์ห่างไกลจากบุหรี่ ตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพของตัวเองและคนรอบข้าง อีกทั้งยังคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อนำธรรมศาสตร์ก้าวไปสู่มหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่อย่างสมบูรณ์แบบ

การดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย จากเดิมที่ต่างคนต่างทำ เนื่องจากทุนสนับสนุนที่แต่ละคณะต่างก็ได้มาทำงาน ...

“อย่างตึกที่อยู่นี้ เราใช้ร่วมกัน จะเห็นเลยว่า คณะใครคณะมัน รณรงค์กันไป กิจกรรมประกวดภาพถ่ายรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ของใครของมันเท่านั้น แต่พอคณะสาธารณสุขศาสตร์ได้รับทุน จุดเริ่มต้นที่ รศ.ดร.นันทวรรณ วิจิตรวาทการ คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ เสนอให้อาจารย์เป็นผู้เริ่มทำ เริ่มต้นที่เงินสนับสนุน 50,000 บาท เราก็ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาก่อน...” ดร.นิรวรรณ ให้ความหมายแรกตั้งคณะกรรมการ

“พยายามให้ชุดของตัวเองมากที่สุด เชิญมาจากหลายคณะเป็นชุดทำงานใหญ่ จะได้ฟังหลายความเห็น เราอยากให้ธรรมชาติสตร์ไปพร้อมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และคิดว่าหากยังเป็นอยู่เช่นเดิมอาจไม่ได้ผล”

หลังจากรวมคณะทำงานได้ระดับหนึ่ง ดร.นิรวรรณ เริ่มรวบรวมกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับบุหรี่ที่แต่ละคณะได้เคยทำไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการจัดนิทรรศการ การรณรงค์ เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนขึ้น

มหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ของธรรมชาติสตร์จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา รวมถึงลูกจ้างทั้งหมดที่อยู่ในมหาวิทยาลัย ระยะเวลาของการดำเนินงานช่วงปีแรกที่ผ่านมาจึงเน้นไปที่การสร้างเสริมสุขภาพของมหาวิทยาลัย โดยการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการควบคู่ไปกับการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นภายในสถาบันด้วยการนำโครงการมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่นี้ เข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจของมหาวิทยาลัย ภายใต้โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์และยาเสพติด

ทีมงานแบ่งออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน จากทีมย่อยของ ดร.นิรวรรณ ที่ได้รับงบประมาณจากมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ โดยมี รศ.ดร.นันทวรรณ วิจิตรวาทการ คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ เป็นประธาน และมีอาจารย์จากหลายคณะเข้าร่วมเป็นทีมงานชุดนี้ ส่วนอีกชุดหนึ่งจะอยู่ภายใต้การทำงานของ ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล ซึ่งเป็นรองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษา และทีม

สุดท้าย เป็นทีมที่ขึ้นตรงต่ออธิการบดี ซึ่งรับหน้าที่เป็นประธาน ผลักดันในเชิงนโยบายระดับมหาวิทยาลัย

“คณะทำงานเองเราพูดกันว่า ถ้าจะทำโปสเตอร์ใหญ่ๆ ตั้งกลางสี่แยกเพื่อบอกว่าเราเป็นมหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่นั้นมันทำได้ไม่ยาก แต่เราไม่ยากทำอย่างนั้น เราต้องการงานวิจัยออกมาก่อน เพื่อให้เห็นจุดตั้งต้น ทศนคติหรือความเห็นและความยินยอมพร้อมใจที่จะประกาศ 1 ปีที่ผ่านมาจึงกลายเป็นการสร้างความแข็งแกร่งของทีมทำงานและพยายามรวมจุดให้ได้เป็นหนึ่งเดียว...

เราทราบว่าควรจะประกาศนโยบายออกไปก่อน แต่เราเห็นว่าธรรมชาติต้องประยุกต์ให้ ต้องให้ประชาคมทั้งหมดเห็นพ้องต้องกันก่อน...” ดร.นิรวรรณ กล่าว

ด้านการประกาศนโยบาย “มหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่” นั้น ด้วยเพราะที่นี้คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ยึดถือค่านิยมเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น ขั้นตอนการประกาศเป็นเขตปลอดบุหรี่นั้น ต้องผ่านมติความเห็นชอบของประชาคมธรรมศาสตร์ทั้งหมดเสียก่อน

“เราต้องฟังเสียงทุกเสียง และให้ทุกส่วนมีความเท่าเทียมกัน และต้องผ่านการตามความจากฝ่ายนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเสียก่อน” ดร.นิรวรรณ กล่าว

ในที่สุด เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2553 ก็ได้มีประกาศของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เรื่องการกำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นเขตปลอดบุหรี่ออกมาหลังจากคณะทำงานรณรงค์สร้างผลงานในหนึ่งปีที่ผ่านมา เนื้อความกล่าวถึง สืบเนื่องจากประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2553 เรื่องกำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และกำหนดส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสถานที่สาธารณะดังกล่าวเป็นเขตสูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2553 เป็นต้นไป โดยมีการกำหนดสถานที่ต่างๆ เป็นสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่หรือเขตสูบบุหรี่

ฉะนั้นเพื่อให้ดำเนินไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงกำหนดวิธีปฏิบัติเพื่อให้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นเขตปลอดบุหรี่ดังนี้

1. ให้พื้นที่ภายในอาคารและสิ่งปลูกสร้างของมหาวิทยาลัยทั้งหมดเป็นเขตปลอดบุหรี่
2. ให้ผู้รับผิดชอบศูนย์การศึกษาแต่ละแห่งกำหนดเขตสูบบุหรี่ เสนออธิการบดีเพื่อพิจารณาออกเป็นประกาศมหาวิทยาลัย
3. การกำหนดเขตสูบบุหรี่ตามข้อ 2 ให้คำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้
 - 3.1 ไม่อยู่ในบริเวณทางเข้า-ออก ของสถานที่สาธารณะ
 - 3.2 ไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น
 - 3.3 ต้องอยู่ในพื้นที่ที่จัดให้เป็นการเฉพาะ
4. ให้ผู้รับผิดชอบศูนย์การศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีเครื่องหมายแสดงเขตสูบบุหรี่และเขตปลอดบุหรี่ให้ชัดเจน รวมทั้งดูแลพื้นที่ในเขตสูบบุหรี่ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเหมาะสม

- **การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย และการสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา**

ด้วยเนื้อที่ของศูนย์รังสิตที่มีถึง 2,744 ไร่ ทำให้การควบคุมพื้นที่เพื่อปลอดบุหรี่เป็นเรื่องยาก

“กลุ่มที่พบการฝ่าฝืนเป็นหลักคือนักศึกษา ด้วยความท้าทาย บางที่เขาสูบตรงป้ายห้ามสูบเลยที่เดียว แต่ไม่ใช่ว่าเด็กทุกคนเป็นเช่นนี้ จากงานวิจัย นักศึกษาระบบศาสน์รังสิต พบว่า นักศึกษาที่สูบบุหรี่มีเพียง ร้อยละ 13.5 เท่านั้น

“เราไม่คิดว่าปีเดียวจะทำได้ทั้งหมด เราคงทำต่อไป การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต้องใช้เวลา และเด็กธรรมศาสตร์เมื่อเข้ามาศึกษาที่นี่เขาจะรู้ดีกว่า ที่นี่

มีอิสระเสรี”

“กลุ่มถัดมาคือ กลุ่มอาจารย์ที่มีทั้งชาวไทยและต่างชาติ บางครั้งเรายังคุยกันได้ ส่วนอีกกลุ่มคือกลุ่มคนงาน แม้เราจะคุยนโยบายกับทางผู้รับเหมาไปแล้ว มีป้ายติดประกาศอยู่ตรงนั้นแล้ว แต่เขาก็ยังสูบ คนงานเขาหยุดสูบบุหรี่ต่อเมื่อหัวหน้าของเขาสั่งเท่านั้น บางกลุ่มคนงานไม่สูบในเวลากลางวัน แต่หลังเลิกงานช่วงกลางคืนเราเห็นว่า คนงานสูบบุหรี่อย่างเปิดเผยในบริเวณทำงานเลยทีเดียว..”

สิ่งที่ทาง ดร.นิรวรรณแก้ปัญหา คือ จัดพื้นที่สำหรับการสูบบุหรี่

“เราพยายามจัดพื้นที่เพื่อให้สะดวกสบายทั้งสองฝ่าย คนไม่สูบก็ขอความร่วมมืออย่าเดินไปทางนั้น ส่วนคนที่สูบก็ขออย่าให้ประเจิดประเจ้อมาก อย่าไปรบกวนคนอื่น...”

ส่วนทางด้าน **กิจกรรมรณรงค์** ที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้น ประกอบด้วย การติดสติ๊กเกอร์เขตปลอดบุหรี่ และสติ๊กเกอร์รณรงค์ไม่สูบบุหรี่ตามอาคารสำนักงาน และบริเวณอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น ศูนย์กีฬา โรงยิม และรถรางเอ็นจีวี ที่วิ่งให้บริการรอบมหาวิทยาลัย รถตู้สาธารณะที่วิ่งรับส่งผู้โดยสารจากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิมายังธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต รวมทั้งรถตู้ประจำมหาวิทยาลัย

นอกจากนี้ ดร.นิรวรรณ ยังจัดทำยาม “ใส่ยามเพื่อนใหม่” แจกให้กับนักศึกษาในวันรับน้องใหม่ และนอกจากนี้ยังให้สติ๊กเกอร์แก่นักศึกษาเพื่อนำไปติดที่บ้านเพื่อให้ครอบครัวของเขาได้เห็นด้วย

ในส่วนรถรางเอ็นจีวี ที่วิ่งบริการรอบมหาวิทยาลัยนั้น ดร.นิรวรรณ เล่าว่า เมื่อก่อนคนขับรถเป็นคนสูบบุหรี่ เมื่อพณศวันออกมาก็จะโชยมาด้านหลังซึ่งทำให้นักศึกษาที่โดยสารได้รับควันบุหรี่มือสอง จึงมีการเรียกร้องให้คนขับเลิกสูบบุหรี่ขณะขับรถ และมีการติดสติ๊กเกอร์ห้าม

สูบบุหรี่บนรถราง นับจากนั้นก็ไม่มีใครเห็นคนซบรถสูบบุหรี่อีกเลย

“อย่างน้อยก็ได้ขยายเครือข่ายการรณรงค์และได้ผล มีการรับรู้เกิดขึ้นและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ก็ต้องค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป เราเชื่อในการประชาสัมพันธ์ว่า ได้ผลจริงๆ”

ขณะนี้ ดร.นิรวรรณ กำลังดำเนินการเรื่องขอสถิติเกอร์จากมูลนิธิรณรงค์ฯ เพื่อนำไปติดและรณรงค์ยังวิทยาเขตอีกสามแห่งที่เหลือ

ส่วน การจัดพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ นั้น เริ่มต้นที่ศูนย์รังสิตเป็นแห่งแรก ด้วยความร่วมมือของหัวหน้ารักษาความปลอดภัย และหัวหน้างานอาคารสถานที่ ที่ช่วยจัดสรรพื้นที่สำหรับการสูบบุหรี่ ความยากของการจัดพื้นที่สูบบุหรี่คือ ต้องหาพื้นที่ที่ไม่รบกวนคนไม่สูบบุหรี่ และจัดพื้นที่อย่างไรให้ไม่รู้สึกเป็นการเชิญชวนให้สูบบุหรี่มากเกินไป หลังจากผลการวิจัยภาพรวมสรุปออกมาแล้ว การกำหนดพื้นที่สำหรับสูบบุหรี่ภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิตจึงถูกกำหนดขึ้นมา 10 จุด ด้วยการสำรวจพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่สูบ เช่นบริเวณตึกของคณะวิศวกรรมศาสตร์มี 2 จุด ซึ่งที่นั้นได้รับการปรับภูมิทัศน์บริเวณอาคารโดยคณะวิศวกรรมฯ ดำเนินการเอง แต่สิ่งที่เป็นข้อจำกัดสำหรับการกำหนดเป็นพื้นที่สูบบุหรี่ ตามที่อธิการบดีได้มีคำสั่งลงมาว่าให้นึกตามกฎหมายข้อบังคับ เช่น ต้องไม่เป็นทางเข้าออก ต้องไม่รบกวน ต้องเป็นที่มิดชิด เป็นต้น และบริเวณสูบบุหรี่ต้องมีสติ๊กเกอร์ติดแสดงอย่างชัดเจน

ส่วน การประกาศไม่ให้มีการขายบุหรี่บริเวณพื้นที่ของมหาวิทยาลัย นั้น แม้ไม่มีประกาศที่เป็นรูปธรรมแต่ก็เป็นที่ยู้งันอยู่แล้วว่าไม่ให้ขายและไม่เคยมีการขายในมหาวิทยาลัย

การจัดระบบสื่อสารกับผู้มาติดต่องานถึงการไม่อนุญาตให้สูบบุหรี่นั้น มีเป็นบางคณะ เช่น ที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ ทำด้วยการติดป้าย ติดสติ๊กเกอร์ แสดงว่าพื้นที่นี้เป็นเขตปลอดบุหรี่ ไม่ให้สูบบุหรี่ในอาคาร และให้สูบบุหรี่เฉพาะในเขตที่ให้สูบบุหรี่เท่านั้น ส่วนการประสานงานกับผู้รับเหมางานจากภายนอก ได้มีการระบุในสัญญาให้ผู้รับเหมาช่วยควบคุมการสูบบุหรี่ของคนทำงานในเขตมหาวิทยาลัย ซึ่งมีการดำเนินไปบางส่วนแล้ว เช่น ที่คณะแพทยศาสตร์ เป็นต้น

ในเรื่องของการควบคุมพื้นที่นั้น ที่ศูนย์รังสิตสามารถควบคุมร้านค้าปลอดบุหรี่ได้ แต่สำหรับวิทยาเขตท่าพระจันทร์นั้นยังถือเป็นเรื่องยากในการควบคุมพื้นที่บริเวณรอบนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งทั้งรังสิตและท่าพระจันทร์ต่างประสบปัญหาร้านค้าภายนอกบริเวณที่ยังมีการค้าขายเหล้าบุหรี่อยู่ เมื่อใช้วิธีนำกฎหมายมากำหนด ร้านค้าเหล่านั้นก็จะย้ายออกไปเพียงเพื่อพ้นรัศมีของกฎหมายเท่านั้น และร้านเหล้าบางร้านยอมเสียค่าปรับรายวันเนื่องจากกำไรของการค้าของร้านเขานั้น คุ่มค่ากว่าการย้ายร้าน

ดร.นิรวรรณ กล่าวว่่า “ที่ศูนย์อื่นยังไม่ค่อยห่วง แต่ที่ท่าพระจันทร์ ดูจะหนักที่สุด เพราะรอบบริเวณคือชุมชนที่ค่อนข้างมากหน้าหลายตา และเราไม่อาจรู้ว่าจะมีใครเดินเข้าออกในมหาวิทยาลัยบ้าง ในช่วงแรกจึงขอทำงานที่ศูนย์รังสิตให้ประสบความสำเร็จก่อน จึงค่อยกระจายออกไป และไม่ได้คิดหวังว่าจะสำเร็จภายในไม่กี่ปี อย่างน้อย 5 ปีที่มันจะกระจายออกไปได้ และแน่นอนเราต้องไม่หยุดทำ...”

ในส่วนของเขตโรงพยาบาลในศูนย์รังสิตนั้น ต้องเป็นเขตปลอดบุหรี่ 100% ไม่เว้นแม้แต่บริเวณลานจอดรถของโรงพยาบาล ซึ่งโดยมากญาติผู้ป่วยอาจไม่ทราบ แต่เมื่อมีเจ้าหน้าที่เดินไปอธิบายว่าเป็นเขตปลอดบุหรี่ก็จะยุติการสูบบุหรี่ที่

- การจัดให้มีบริการแนะนำการเลิกสูบบุหรี่และระบบส่งต่อเพื่อรับบริการเลิกสูบบุหรี่

ที่ธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต มี โรงพยาบาลธรรมศาสตร์ ที่อยู่ในกลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเมื่อหากมีนักศึกษาสนใจต้องการเลิกบุหรี่และเข้ามารับการปรึกษากับทางคณะทำงานรณรงค์ฯ จะได้รับการส่งต่อมาทางโรงพยาบาลเพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงและมีทักษะในการบำบัด

แต่จากผลการสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของนักศึกษามีเพียง ร้อยละ 13.5 และในจำนวนนี้มีเพียง ร้อยละ 1 ที่ต้องการรับการบำบัดในหน่วยของคลินิกปลอดบุหรี่ในโรงพยาบาล เนื่องจากแบบสอบถามได้ระบุคำตอบ อย่าง...อยากเลิกแต่ไม่ใช่ตอนนี้...และคำถามที่ว่าต้องการคำปรึกษาหรือไม่นั้น คำตอบส่วนใหญ่ที่ได้รับคือไม่ต้องการและคิดว่าเลิกเองได้แทบทั้งสิ้น

หนึ่งปีที่ผ่านมากับการทำโครงการปลอดบุหรี่นั้น ดร.นิรวรรณ กล่าวว่า ธรรมศาสตร์ประสบความสำเร็จได้ก็ด้วยหลักทั้งสาม คือ นักศึกษา ที่มงาน และผู้บริหาร

การรณรงค์ให้นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ห่างไกลจากปัญหาการสูบบุหรี่ เพื่อช่วยลดอัตราการติดบุหรี่รายใหม่ของเยาวชน ทำให้ผู้สูบบุหรี่ลดน้อยลงและทำให้มีผู้อยากเลิกสูบบุหรี่มากขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างความตระหนักให้แก่สังคมให้รับรู้ถึงอันตรายจากการสัมผัสควันบุหรี่มือสอง เป็นการเฝ้าระวังไม่ให้มีการฝ่าฝืนกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในสถานที่สาธารณะและสนับสนุนการเพิ่มเขตปลอดบุหรี่ให้ครอบคลุมพื้นที่สาธารณะมากยิ่งขึ้น

เพื่อนำธรรมศาสตร์ไปสู่มหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ได้ในที่สุด

ถอดบทเรียน
8 สถาบันอุดมศึกษา
ปลอดบุหรี่

วิทยาลัย การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรี

ต้นแบบบุกเบิก “หลักสูตร-ศูนย์เรียนรู้” สู้ภัยบุหรี

“ที่ประชุมในวันนั้นต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ให้บุหรีเป็นวิชาเลือกอิสระ หลังจากนั้นมีการนำหัวข้อคร่าวๆ จากคู่มือที่ทางมูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูญบุหรีเคยแจกไว้ มาเป็นตัวต้นแบบ ”

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นวิทยาลัยในสังกัด สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เช่นเดียวกับอีก 6 แห่งในประเทศไทยโดยมีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตร 2 ปี ในสาขา สาธารณสุขชุมชน, ทันตสาธารณสุข และเทคนิคเภสัชกรรม ด้วยมีจุดมุ่งหมายเป็นวิทยาลัยชุมชน ที่มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ และเป็นศูนย์ค้นคว้าวิจัยให้บริการวิชาการแก่สังคมในด้านที่กล่าวมา

การทำให้วิทยาลัยแห่งนี้เป็นสถานปลอดบุหรีนั้นไม่ใช่เรื่องยาก แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเสียทีเดียวนัก ด้วยว่าข้อจำกัดของนักศึกษาที่เข้ามาจำเรียนในสถาบันแห่งนี้มีระยะเวลาเพียง 2 ปี ทำให้การสร้าง “แกนนำ” ในหมู่นักศึกษาเป็นเรื่องค่อนข้างลำบาก ดังนั้นความต่อเนื่อง ความยั่งยืน จึงอาจเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ต้องคิดร่วมกันว่า ทำอย่างไรจะสามารถผลิตนักศึกษาภายในสองปีให้เกิดความยั่งยืนทั้งภายในวิทยาลัยและในส่วนของชุมชน

• การตั้งคณะกรรมการและประกาศนโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่

ที่ วสส.สุพรรณบุรี แห่งนี้ มีการแบ่งคณะกรรมการออกเป็น 2 ชุดใหญ่ คือ คณะกรรมการวิทยาลัยฯ และ คณะกรรมการบริหารวิทยาลัย

ในส่วนของการทำงานดำเนินการด้านสถาบันปลอดบุหรี่นั้น **ภก.ดร.สุรศักดิ์ สุนทร** หัวหน้าภาควิชาเทคนิคเภสัชกรรม เล่าว่า ผู้อำนวยการวิทยาลัย คือ ดร.ปรีทศน์ เจริญช่าง เป็นหัวหน้าคณะกรรมการ และหัวหน้าภาควิชาทั้ง 3 คือ สาธารณสุขชุมชน ทันตสาธารณสุข และเทคนิคเภสัชกรรม เข้าร่วมรวมทั้ง รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษา รวมเป็นคณะกรรมการที่มีด้วยกัน 6 คน

วิธีการทำงานของคณะนี้ คือ ส่งให้รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นผู้สื่อสารกับนักศึกษา และประสานงานให้แก่นำนักศึกษาเข้าร่วมเป็นกรรมการ โดยมีนายกสโมสรนักศึกษา หัวหน้าชั้นปี และตัวแทนนักศึกษา เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ รวมประมาณ 5 คน ต่อหลักสูตรภาควิชา

ด้าน การประกาศนโยบายวิทยาลัยปลอดบุหรี่ วสส.สุพรรณบุรี ใช้วันที่ 31 พฤษภาคม 2553 เป็นวันประกาศนโยบาย ให้สถานศึกษาปลอดจากสุราและบุหรี่ ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันปฐมนิเทศรับนักศึกษาใหม่ โดยในวันนั้นมีทั้งนักศึกษาและผู้ปกครองเข้าร่วมรับฟัง โดยผู้อำนวยการสถาบันเป็นผู้ประกาศนโยบาย

ในวิทยาลัยการสาธารณสุขค่อนข้างแตกต่างจากมหาวิทยาลัยทั่วไป เนื่องจากมีกฎข้อบังคับห้ามเรื่องสารเสพติดที่ชัดเจน หากใครฝ่าฝืนมีโทษผิดวินัย และมีมาตรการลงโทษในระดับที่อ่อนที่สุด ไปถึงระดับแรงที่สุด

นักศึกษาที่เข้ามาว่าเรียนที่นี่ไม่อยากถูกมาตรการลงโทษนี้สักเท่าไร และด้วยเป้าหมายหลักของสถาบันคือ การผลิตบุคลากรเข้าไปทำงานในระบบสาธารณสุข ดังนั้น การทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกตระหนักรู้ต่อเรื่องพิษภัยของบุหรี่ และสามารถนำไปแนะนำคนอื่นได้ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ

และแน่นอนสิ่งเหล่านี้ทางสถาบันต้องการให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจ และระแวงระวังโดยเกิดจากภายในของแต่ละคนเอง

- การสนับสนุนกิจกรรมเรื่องบุหรีและสุขภาพ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วม

จากแนวคิดของ ภก.ดร.สุรศักดิ์ หนึ่งในคณะกรรมการของ วสส.สุพรรณบุรี ที่ทำงานรณรงค์ให้สถานศึกษาปลอดบุหรี โดยมองว่า การรณรงค์หรือการใช้การสื่อสารแบบมวลชนอย่างเดียว อาจทำให้เกิดความไม่ยั่งยืนเพราะบริบทของ วสส. ต่างจากมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีเวลาทำความเข้าใจกับนักศึกษาเพียงแค่ 2 ปี

“เพราะฉะนั้นการที่จะทำให้นักศึกษาสามารถซึมซับเอาความรู้ทางด้านบุหรีและเรื่องของความระแวดระวังในส่วนของความรู้สึกเรื่องบุหรีว่าอันตรายนั้น จึงเห็นควรต้องบรรจุวิชาว่าด้วยเรื่องบุหรีเป็นหลักสูตรที่นักศึกษาต้องเรียน...”

ที่นี้กำหนดให้หลักสูตรนี้เป็นวิชาเลือกกึ่งบังคับ จำนวน 2 หน่วยกิต และใช้เรียนกับทุกภาคคณะ เนื่องจากทุกภาคจะมีวิชาการเรียนการสอนอิสระภาควิชาที่ได้นำร่องดำเนินการไปแล้วคือ ภาควิชาทันตสาธารณสุข

หนึ่งในผู้รับผิดชอบ คือ **ทพ.ภาสกร ศรีไทย** ทันตแพทย์ชำนาญการ หัวหน้าภาควิชาทันตสาธารณสุข กล่าวว่า

“ตอนที่เราประชุมกันว่า จะจัดบุหรีเข้าไปในหลักสูตรวิชาเลือกอิสระได้หรือไม่ หรือจะให้บุหรีเข้าไปอยู่ในส่วนของกิจกรรมนักศึกษา ที่ประชุมในวันนั้น ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ให้บุหรีเป็นวิชาเลือกอิสระ หลังจากนั้นมีการนำหัวข้อคร่าวๆ จากคู่มือของนักเรียนชั้นมัธยมที่ทางมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี เคยแจกไว้ มาเป็นตัวต้นแบบ โดยเราดูหัวข้อเพื่อกำหนดในการเรียนการสอน”

“ในวิชาที่ว่าด้วยเรื่องบุหรีประกอบไปด้วย เรื่องของบุหรี ส่วนประกอบของบุหรี โทษของบุหรีในด้านต่างๆ วิธีการเลิกบุหรี และการให้คำปรึกษากับคนที่จะเลิกบุหรี จากนั้นเราเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นคนทำงานเกี่ยวกับบุหรีในโรงพยาบาลมาสอน ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นปีที่สอง ที่เราได้ทำการเรียนการสอนกันไป ใน วสส.สุพรรณบุรี ปีแรกเราเชิญพยาบาลจากโรงพยาบาลพระสมุทรเจดีย์

ส่วนปีที่สอง เราเชิญพยาบาลจากโรงพยาบาลเลขาขวัญมาเป็นผู้บรรยาย”

หลังจากนั้น ได้นำนักศึกษาจากกลุ่มที่เรียนในปีแรกมาแล้วให้นักศึกษารุ่นน้องฟังในวันปฐมนิเทศเมื่อ 31 พฤษภาคมที่ผ่านมา ถึงหัวข้อที่พวกเขาได้เรียนกันไปแล้ว และได้รับความรู้เรื่องอะไรกลับมาบ้าง รวมทั้งหากใครต้องการคำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องบุญหรือสามารถไปติดต่อได้ที่ไหน

ดร.สุรศักดิ์ ได้กล่าวเสริมถึงการเห็นควรที่จะมีการบรรจุหรือลงไปหลักสูตรเนื่องจากเมื่อเทียบความยั่งยืนระหว่างการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีหลักสูตร 4 ปี กับ วิทยาลัยสาธารณสุข สุพรรณบุรี ที่มีเพียง 2 ปีนั้น ข้อต่าง คือระยะเวลาของการซึมซับความรู้และอารมณ์ร่วมที่จะทำให้เกิดความรู้สึกของแต่ละคน ที่อยากจะเข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะเรื่องของบุญนั้น มีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

ดังนั้นเมื่อนักศึกษาต้องเรียนทุกสัปดาห์ในช่วงที่เขาลงทะเบียนเรียนเรื่องราวพิษภัยของบุญหรือจะค่อยๆ แทรกซึมเข้าไปในแต่ละคนโดยอัตโนมัติ และวิทยาการที่ทาง วสส.สุพรรณบุรี เชิญมาบรรยายนั้น ได้นำภาพโรคที่เกิดจากบุญหรือมาย้ำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และเกิดความกลัวที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับบุญ

นอกจากนี้ ยังมีการจัดกลุ่มระดมสมอง (focus group) ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้พูดคุยแลกเปลี่ยน และรู้จักกรณีศึกษา ที่ได้มีการสำรวจกันมา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาของที่นี่เกิดความตระหนักถึงพิษภัยของบุญ

• การสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของอาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา

ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว ปรากฏให้เห็นชัดเจน เมื่อมีงานวิจัยของนักศึกษาที่สำรวจคนสูบบุหรี่ในวิทยาลัย เมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 ที่ผ่านมา พบว่า จากจำนวนนักศึกษากว่า 300 คน แบ่งเป็นชาย 70 คน ในจำนวนนี้มีนักศึกษาชาย ร้อยละ 2 ที่ยังสูบบุหรี่ ส่วนนักศึกษาหญิงในจำนวนที่เหลือไม่ปรากฏการสูบบุหรี่เลย

ในช่วงปี 2555 วสส.สุพรรณบุรี จะมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยจะดำเนินการในปี 2554 ในการปรับปรุงหลักสูตรทุกห้าปีของทางสถาบัน

ในเรื่องนี้ ทพ.ภาสกร กล่าวว่า ต้องการข้อมูลสำคัญๆ เพื่อใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงประกอบการนำเสนอให้นำวิชาบุหรี่บรรจุเข้าไปเป็นหนึ่งในวิชาเรียนของที่นี่อย่างถาวร

“เพราะตอนที่เราจะคุยกันนั้นจะเป็นวิชาชีพเป็นหลัก และการที่เราจะเสนอบุหรี่เข้าไปสู่การเรียนการสอนเป็นหลักสูตรเป็นวิชาหนึ่งได้นั้น เราต้องการงานวิจัยหรือแหล่งอ้างอิงที่หนักแน่น เพื่อนำเสนอในที่ประชุมว่าทำไมเราจึงต้องการให้มีการเรียนการสอนวิชาบุหรี่ในสถานศึกษาของเรา”

นอกจากนี้ ดร.สุรศักดิ์ ยังกล่าวสมทบว่า

“ที่ วสส.สุพรรณบุรี ทำอยู่ตอนนี้ เพราะเราคิดว่ามันน่าจะดี และเราต้องการงานวิจัยเพื่อรองรับเจตณีย์นี้ และอีกส่วนหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้เรายังคงเดินหน้าผลักดันบุหรี่ให้กลายเป็นวิชาเรียน ก็เพราะการเข้าร่วมโครงการบุกเบิกมหาวิทยาลัยวิทยาลัยปลอดบุหรี่ ที่ผลักดันให้เราทำต่อไป...”

นอกจากการผลักดันให้บุหรี่กลายเป็นวิชาเลือกบังคับของทางสถาบันได้แล้ว ทาง วสส.สุพรรณบุรี ยังมีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยรอบวิทยาลัย โดยการสร้าง “ศูนย์อุดมปัญญา” ทางด้านสุขภาพ ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนต้นแบบที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยไม่ได้เน้นเฉพาะเรื่องของบุหรี่

อย่างเดียว แต่จะประกอบไปด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข เรื่องของ ยาและอาหาร และการดูแลสุขภาพมีการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ซึ่งเป็น ลักษณะของการบูรณาการทั้ง 3 หลักสูตรภาควิชา ที่เปิดเรียนและสอนอยู่ที่ วสส.สุพรรณบุรี ไปใช้ในชุมชนและสร้างชุมชนต้นแบบขึ้นมา

จุดเริ่มต้นของโครงการสืบเนื่องมาจาก ที่ผ่านมา เมื่อครั้งนักศึกษาของ ทางสถาบันฯ ลงไปในพื้นที่เพื่อศึกษาและทำงานในชุมชนมักจะประสบปัญหา เรื่องการขาดความต่อเนื่อง อย่างเช่น ภาควิชาเทคนิคเภสัชกรรม ที่ทุกปีต้องมี การคัดเลือกชุมชนเพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษา 1-2 ชุมชน ต่อเมื่อจบปีการศึกษาก็ ไม่มีการทำงานกับชุมชนเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ ข้อเสนอแนะประการหนึ่งจากโครงการนักศึกษา คือ การขาด ความต่อเนื่อง เพราะทุกโครงการที่ลงไปจะจบภายในหนึ่งปีงบประมาณ ซึ่ง ดร.สุรศักดิ์มองว่า เป็นการสูญเสียงบประมาณไปโดยไม่เกิดประโยชน์กับชุมชน โดยประโยชน์นั้นมาตกอยู่เพียงนักศึกษาในแต่ละชั้นปีเท่านั้น ในการนี้ ทาง หัวหน้าภาคทั้งสามจึงร่วมกันคิดและมองว่าเป้าหมายสำคัญควรอยู่ที่ความยั่งยืน ของโครงการซึ่งถือเป็นเรื่องท้าทายในครั้งนั้นว่า จะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดความ ยั่งยืน

โชคดีที่แนวคิดนี้ได้รับการขานรับอย่างดีจาก องค์การบริหารส่วนตำบล และ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่เสนอเข้ามาสนับสนุนการทำงานดังกล่าว

“เลยไปตรงกับกิจกรรมที่ทางภาควิชาทันตสาธารณสุขจัดอยู่แล้ว คือ จัดวิชาเรียนให้เป็นบูรณาการ 3 วิชา ซึ่งออกไปทำงานชุมชน ส่งเสริมป้องกันโรค ในช่องปาก ซึ่งเราไปทำที่โรงเรียนอยู่แล้ว มีการรับเด็กนักเรียนมารับการรักษา ต่อที่วิทยาลัย อีกชุดหนึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่ลงไปทำโครงการในโรงเรียน

เนื่องจากทำทุกปีมีทั้งโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือและโรงเรียนที่ไม่สนับสนุนกิจกรรม”

“ในที่สุดทาง วสส.สุพรรณบุรี จึงตัดสินใจเลือกชุมชนวัดคันทอขึ้นมาเป็นชุมชนต้นแบบ และมีการพูดคุยระหว่างหัวหน้าภาคทั้งสามว่า จะจัดวิชาเรียนให้มีโครงการลงไปชุมชน ด้วยการทดลองทำทั้งปีเรียงเวลาเรียนใหม่ ทำเป็นบูรณาการทั้งหมด ตั้งแต่วิจัยลงชุมชนเป็นลำดับ ตั้งแต่ปีที่ 1 และปีที่ 2 และจัดให้ครอบคลุมทั้งปี ขณะนี้เป็นปีที่สามแล้ว เราเริ่มดำเนินการนี้มาตั้งแต่ปี 2551”
ดร.สุรศักดิ์กล่าว

ทพ.ภาสกร กล่าวเสริมถึงบทบาทของนักศึกษาที่ออกไปทำงานในชุมชนว่า

“ในส่วนของภาควิชาทันตสาธารณสุข เรามีการลงชุมชน โดยเฉพาะในโรงเรียน ลงไปตรวจฟันเด็ก ไปให้ความรู้ทางด้านทันตกรรม และสาธารณสุข ในโรงเรียน ทำให้เราเห็นพัฒนาการ เรื่องระบบช่องปากของเด็ก มีการไปให้ความรู้ และมีโครงการติดตามประเมินผล เลยกลายเป็นระบบขึ้นมาว่า เป็นการดูแลจากภาคทันตสาธารณสุข และสาธารณสุขชุมชน ของ วสส.สุพรรณบุรี

“ด้วยเหตุตั้งต้นนี้จึงทำให้กลายเป็นแนวความคิดเรื่องการดูแลสุขภาพในชีวิตประจำวันในชุมชน โดยใช้วิทยาลัย เพราะเราผลิตเด็กออกไปก็เพื่อรับใช้ชุมชนอยู่แล้ว มันเป็นแนวคิดของทั้งสามภาควิชาอาจแตกต่างกันบ้างก็เพียงเนื้อหาเท่านั้น”

ดร.สุรศักดิ์กล่าวเสริมว่า

“ภาควิชาทันตสาธารณสุขจะดูแลเรื่องสุขภาพช่องปาก อย่างของผมเกสัชฯ จะเน้นเรื่องยา การใช้ยา และอีกภาคหนึ่ง เป็นเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ เราคุยกันว่า เป็นไปได้ไหมที่จะนำทั้ง 3 ส่วนนี้มาบูรณาการ และนำไปทำงานในชุมชนอีกทั้งถือเป็นการดูแลชุมชนแบบต่อเนื่อง

“เมื่อได้แนวคิดร่วมกันเช่นนี้แล้ว ผมก็มองไปถึงบุหรี่ย่านน่าจะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ และผู้อำนวยการของสถาบันเพิ่งประกาศให้ชุมชนวัดคันทอเป็นชุมชนต้นแบบ และตั้งศูนย์อุดมปัญญา เป็นชุมชนอุดมปัญญาด้านสุขภาพะไปเมื่อปีที่แล้วนี่เอง”

นอกจากการทำงานกับชุมชนดำเนินไปได้ด้วยดี และหลักสูตรวิชาว่าด้วยเรื่องบุหรี่ย่านกำลังได้รับความสนใจ คณะทำงานด้านรณรงค์มหาวิทยาลัยปลอดบุหรี่ของ วสส.สุพรรณบุรี ก็ไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่นั้น

สิ่งที่คณะทำงานดำเนินไปแล้วคือ เกณฑ์การพิจารณา การคัดเลือกบุคลากรเพื่อเข้ามาทำงานในสถาบัน หนึ่งในช่องกรอกประวัติจะมีข้อซักถามถึงประวัติการสูบบุหรี่และดื่มสุรา ซึ่งเป็นกรณีที่หลายคนกังวลถึงเรื่องของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ในประเด็นนี้ทาง วสส.สุพรรณบุรี ได้มีการพูดคุยในส่วนของหัวหน้าและกรรมการฝ่ายบริหาร ซึ่งที่ผ่านมา การรับเจ้าหน้าที่ในส่วนของอาจารย์ผู้สอนนั้นยังไม่ถือเป็นปัญหา เนื่องจากผู้ที่รับเข้ามาไม่สูบบุหรี่อยู่แล้วเนื่องจากเป็นผู้หญิง การให้นำหนักของการสูบบุหรี่หรือไม่สูบบุหรี่ต่อการพิจารณาการรับเลือกเข้าทำงานก็ยังไม่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญ ถือเป็นารชิมกลางข้อสอบถามนี้ในโบสถ์นคร เนื่องจากทาง วสส.สุพรรณบุรี เพิ่งทดลองโบสถ์นครงานนี้ได้เพียงปีกว่าๆ ซึ่งที่ผ่านมามีการรับเจ้าหน้าที่เพิ่มเพียงแค่ 4 คนเท่านั้น

• การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย

แน่นอนว่าป้ายประกาศห้ามสูบบุหรี่จะถูกติดอยู่แทบทุกที่ที่เป็นพื้นที่สาธารณะในวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นห้องนชาย ห้องน้ำหญิง เพื่อประกาศให้ทุกคนที่ผ่านเข้ามาในพื้นที่ของวิทยาลัยทราบว่า ที่นี้เป็นสถานที่ปลอดบุหรี่

แต่ในภาพรวมความเป็นจริงก็คือ การสื่อสารกับผู้มาติดต่อนั้นยังไม่สามารถดำเนินการไปได้ถึงส่วนนั้น คณะทำงานพยายามรณรงค์ในส่วนของ

เจ้าหน้าที่และการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำงาน ก่อน อีกทั้งการประกาศเป็นพื้นที่ปลอดเหล้าและ บุหรี่ โดยห้ามขายนั้น ในส่วนของร้านขายของชำ ภายในบริเวณวิทยาลัยไม่สามารถซื้อขายสิ่งเหล่านี้ ได้อยู่แล้วเนื่องจากมีกฎข้อห้าม

อย่างไรก็ตาม บริเวณภายนอกวิทยาลัยซึ่งมี ชุมชนอยู่ประมาณ 4 แห่ง ตรงนั้นยังมีการจำหน่าย บุหรี่และสุราอยู่ ซึ่งถือเป็นเรื่องยากหากจะไปบอก ให้ร้านค้าเหล่านั้นเลิกจำหน่าย สิ่งที่ว่า วสส.สุพรรณบุรี เริ่มต้นอยู่ในขณะนี้ คือ พยายามเริ่มที่ตัวนักศึกษาในการสร้างความตระหนักเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้พวกเขาเหล่านั้นไม่หันไปสนใจสิ่งที่เป็นพิษต่อสุขภาพตัวเอง

แต่กระนั้น ในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ ในสถาบันแห่งนี้มีการจัดการเรียน การสอนระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ซึ่ง วสส.สุพรรณบุรี เป็นสถาบันสมทบ กับมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ และเนื่องจากนักศึกษาที่เข้า มาจำเรียนในช่วงเวลานั้นค่อนข้างมีอายุ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาระดับปริญญาโท ที่ ดร.สุรศักดิ์ รับผิดชอบ อยู่ นั้น พบว่ามีการสูบบุหรี่อยู่มาก โดยเฉพาะนักศึกษาชาย และพื้นที่สูบบุหรี่ ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณป่ารอบๆ ดึกเรียน

“นี่อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ถือเป็นภาวะคุกคาม ซึ่งนอกจากภาวะปกติที่ เราเปิดหลักสูตร ปวส. ให้เด็กปกติของเราแล้ว ในวันเสาร์อาทิตย์ เราอาจต้องมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้คนอีกกลุ่มหนึ่งทราบเหมือนกันว่า ที่มีนโยบาย เป็นเขตปลอดบุหรี่”

“แม้ว่าผมจะเคยคุยกับเขาไปแล้วตอนปฐมนิเทศ นำนโยบายและโครงการ ไปให้นักศึกษาปริญญาโทเหล่านั้นดู มีการติติบ้าย คือทุกที่เราห้ามสูบบุหรี่ พวกเขา ก็เห็นทั้งโปสเตอร์ ทั้งสติ๊กเกอร์ แต่เนื่องจากผู้มาเรียนส่วนใหญ่เป็นคนทำงาน แล้ว และอาวุโส จึงห้ามยาก นี่คงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เราต้องดำเนินการกันต่อไป”

“สรุปคือ เสาร์อาทิตย์เรายังไม่ประสบความสำเร็จ แต่สำหรับภาคเรียนปกติ ทั้งเจ้าหน้าที่และนักศึกษาโดยภาพรวมผมถือว่าเราประสบความสำเร็จ 100%”

สิ่งหนึ่งที่น่าขบคิดต่อสำหรับ วสส. ทุกแห่งคือ นักศึกษาที่สำเร็จออกไปแล้วนั้น ทำอย่างไรที่จะให้พวกเขามีส่วนร่วมในการแนะนำน้องใหม่ที่ก้าวเข้ามาศึกษาในสถาบันเดียวกัน ถึงพิษภัยของบุหรี เนื่องจากแก่นนำนักศึกษาถูกทำให้ออกไปจากระบบเร็วเพียงระยะเวลาแค่สองปี ความต่อเนื่อง ความยั่งยืน อาจเป็นตัวแปรหนึ่งที่ต้องนำมาคิดต่อว่าทำอย่างไรในบริบทของการผลิตนักศึกษาภายในสองปีจะทำให้เกิดความยั่งยืนภายในวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบวิทยาลัยด้วย

สิ่งที่ ดร.สุรศักดิ์ ได้ฝากทิ้งท้ายไว้ก็คือ เรื่องการรณรงค์หรือการทำประชาสัมพันธ์แบบมวลชนนั้น กลุ่มเยาวชนที่มีปัญหาเรื่องสูบบุหรี่จริงๆ นั้น ไม่ใช่ผู้ที่ออกมาทำกิจกรรมเช่นนี้ พวกเขาไม่มีส่วนร่วมและเยาวชนที่เข้าร่วมก็ไม่ใช่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับบุหรีด้วยเช่นกัน

“เราอาจต้องทำการสำรวจเชิงพูดคุยในกลุ่มที่จัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงนี้ ในอนาคตก็เป็นได้” นั่นคือข้อคิดเห็นทิ้งท้าย
